

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 8-9 grudnia 2014 r. na kierunku „prawo” prowadzonym w obszarze nauk społecznych na poziomie jednolitych studiów magisterskich o profilu ogólnoakademickim na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: ks. dr hab. Tadeusz Bąk – członek PKA

członkowie: prof. dr hab. Stanisław Wrzosek – członek PKA

dr hab. Waldemar Hoff – ekspert PKA

Artur Gawryszewski – ekspert PKA ds. formalno-prawnych

Agnieszka Szyndler – ekspert PKA ds. studenckich

Krótką informacją o wizytacji

Ocena jakości kształcenia na kierunku „prawo” prowadzonym na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku. Szczegółowe informacje dotyczące poprzednich ocen zawiera załącznik nr 3.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę¹.

- 1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki.

¹ Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w Statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

- ***Ocena powiązania założonej koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku z misją Uczelni oraz ze strategią jednostki***

Koncepcja kształcenia na kierunku „prawo”, prowadzonym na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego wpisuje się w Strategię rozwoju WPiA US. Zakłada interdyscyplinarność i wielopłaszczyznowe ujęcie zagadnień z teoretycznego i praktycznego obszaru nauki prawa. Służy to lepszemu i pełniejszemu zrozumieniu istoty funkcjonowania systemu prawa we współczesnym świecie oraz jego służebnej roli społecznej. Interdyscyplinarność i wielopłaszczyznowe ujęcie tematyki pozwalają jednocześnie na szczegółowe poznawanie zagadnień i tendencji dotyczących zmian w prawie stanowionym. Umożliwiają także identyfikację ogólnych i globalnych zjawisk oraz trendów zmian prawa nie tylko w ujęciu prawa krajowego, ale i międzynarodowego, w szczególności zaś prawa unijnego. Wielopłaszczyznowość studiów prawniczych pozwala absolwentom na właściwą reakcję w różnorodnych sytuacjach wynikających z wykonywania zawodów prawniczych i reagowanie na bieżące zmiany na rynku usług prawniczych. Celem kształcenia jest wyposażenie absolwentów w wiedzę i umiejętności niezbędne nie tylko do wykonywania zawodów prawniczych, ale również w działalności publicznej i karierze naukowej. Ostatni z celów jest realizowany zarówno w trakcie j.s.m. (m.in. przez działalność licznych kół naukowych, udział w projektach badawczych, publikacje naukowe realizowane z udziałem studentów), jak również w trakcie studiów trzeciego stopnia.

Sylwetka absolwenta kierunku Prawo zakłada wykształcenie prawnika - humanisty, który posiada wiedzę z zakresu dogmatycznych dyscyplin prawa, wzbogaconą o teorię i filozofię prawa oraz innych nauk społecznych, a także wiedzę ekonomiczną niezbędną do zrozumienia zjawisk rynkowych coraz częściej ujmowanych w regulacje prawne. Absolwent studiów prawniczych uzyskuje wszystkie kierunkowe efekty kształcenia - studiując realizuje przedmioty obowiązkowe: ogólnouczelniarne, podstawowe i kierunkowe, a także moduły specjalnościowe (każdy składający się z pięciu przedmiotów) oraz przedmioty do wyboru z zakresu szczegółowych dyscyplin prawniczych oraz nauk ogólnospołecznych (tzw. PDW i PSW). W znacznym zatem zakresie może kształtować własną, indywidualną ścieżkę edukacyjną, uwzględniającą swoje preferencje i plany związane z przyszłą pracą zawodową.

Z uwagi na konieczność dostosowania koncepcji kształcenia do zmieniających się wymogów rynku pracy, zakłada ona realizację postulatu kształcenia uniwersalnego przez wiązanie wiedzy prawniczej z wiedzą z zakresu innych dyscyplin naukowych. Absolwent posiada umiejętność egzegezy tekstu prawnego, co pozwala na kontynuację rozwoju w wybranej specjalności. Absolwent jest przygotowany do samodzielnej pracy zawodowej, posiada umiejętności komunikacji interpersonalnej oraz umiejętność przeprowadzania różnorodnych zadań, z wykorzystaniem zdolności kreatywnego, analitycznego i syntetycznego myślenia oraz znajomości języka obcego od poziomu B1 do poziomu B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.

Absolwent kierunku Prawo jest przygotowany do podjęcia aplikacji prawniczej (ogólnej, adwokackiej, radcowskiej, notarialnej, komorniczej) oraz aplikacji legislacyjnej, rzecznikowskiej, kuratorskiej. Zdobyte wykształcenie uzupełnione wymaganymi egzaminami

państwowymi i korporacyjnymi, studiami podyplomowymi i kursami daje możliwość podjęcia pracy w instytucjach i organizacjach publicznych i niepublicznych, wymagających posiadania wiedzy prawniczej. Absolwent kierunku Prawo posiada także wiedzę i umiejętności niezbędne do podjęcia własnej działalności gospodarczej. Może ubiegać się o licencję syndyka, rzeczoznawcy majątkowego, doradcy podatkowego *etc.* Ponadto jest dobrze przygotowanym kandydatem do zarządzania wspólnotami mieszkaniowymi lub podejmowania pracy w różnych podmiotach świadczących usługi pośrednictwa z zakresu prawa, np. w biurach obrotu nieruchomościami lub firmach doradztwa finansowego (kredytowego).

Plany studiów i treści programowe pozwalają na zdobycie szczegółowej wiedzy specjalistycznej i praktycznej, dzięki możliwości wyboru przez studenta po ukończeniu trzeciego roku studiów modułu specjalnościowego, zbieżnego z jego zainteresowaniami, a w całym toku studiów tzw. przedmiotów do wyboru (PDW) oraz przedmiotów ogólnospołecznych do wyboru (PSW). Elastyczność oferty programowej umożliwia budowanie pożądanej sylwetki absolwenta, pozwalając jednocześnie na profilowanie studiów zgodnie z własnymi zainteresowaniami. Przewidziany planem studiów praktyczny program edukacyjny i praktyki zawodowe pozwalają na konfrontację zdobytej podczas studiów wiedzy i umiejętności z praktyką pracy w wymiarze sprawiedliwości, kancelariach prawniczych, urzędach i innych instytucjach oraz w kontaktach bezpośrednich z problemami życia codziennego potencjalnych klientów. Program studiów zakłada wyposażenie studenta w wiedzę wzbogaconą umiejętnościami jej praktycznego wykorzystania, umożliwiając stopniowe osiągnięcie założonych kierunkowych efektów kształcenia.

W procesie dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy, Wydział dąży do rozwiązań, które pozwolą na tworzenie elastycznych programów nauczania, zapewniających mobilność kształcenia, indywidualizację systemu studiów, dokonując weryfikacji przydatności istniejących i planowanych kierunków oraz specjalności. Narzędziem stosowanym przez US i Wydział jest analiza rynku edukacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rynku pracy oraz pozycji konkurencyjnej Wydziału. Stosowanym narzędziem jest stałe monitorowanie rankingów wydziałów prawa pod kątem liczby studentów rozpoczynających studia prawnicze. Priorytetowe znaczenie dla koncepcji i realizacji kształcenia ma współpraca z przedstawicielami środowisk pozaakademickich (głównie środowisk prawniczych), którzy uczestniczą w opracowywaniu i ocenie programów kształcenia oraz określaniu oczekiwanych umiejętności absolwentów Wydziału. Różnorodna oferta w ramach studiów na WPiA podlega stałemu monitoringowi przez działające na Wydziale Zespoły ds. Jakości i Programów Kształcenia, celem dostosowywania programów tych studiów do pojawiających się zmian otoczenia prawnego i gospodarczego, wyzwań współczesności, zapotrzebowania na kształcenie w określonej dyscyplinie (np. prawo morskie, prawo komunikacji elektronicznej, arbitraż i mediacje).

Wydział dąży do poszerzania dotychczasowych kierunków badań naukowych, przy uwzględnieniu lokalizacji Uczelni w szczecińskim obszarze metropolitalnym. Podobnie jak US jest otwarty na współpracę ze szczecińskimi i krajowymi uczelniami, pozostając w kooperacji z otoczeniem społecznym oraz poszerzając kontakty międzynarodowe. Różnorodnym formom współpracy międzynarodowej towarzyszy dążenie do umiędzynarodowienia kształcenia i poszerzenia oferty dla cudzoziemców.

Realizując misję obywatelską – kształtowanie elit i liderów społecznych – WPiA przygotowuje absolwentów do pełnienia ważnych ról w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym. Jako jednostka kształcąca prawników, administratywistów i częściowo ekonomistów wpływa na formowanie się struktur organizacyjnych lokalnych sądów, prokuratur, kancelarii prawnych, urzędów, organizacji zaufania publicznego, organizacji pożytku publicznego, działów prawnych podmiotów gospodarczych.

Koncepcja kształcenia na kierunku Prawo jest zbieżna z misją US, określoną w Strategii rozwoju Uniwersytetu Szczecińskiego na lata 2012 – 2020. Zarówno misja US, jak i strategia WPiA stanowią wyznaczniki służące tworzeniu i realizowaniu wysokiej jakości kształcenia. Obecnie WPiA US jest jedyną na Pomorzu Zachodnim jednostką naukowo – dydaktyczną prowadzącą działalność w zakresie nauk prawnych i administracyjnych.

- ***Ocena stopnia różnorodności i innowacyjności oferty kształcenia oraz możliwości jej elastycznego kształtowania.***

Z punktu widzenia przyjętej w jednostce koncepcji kształcenia zakres różnorodności oraz innowacyjności oferty spełnia stawiane przed nim oczekiwania. Zasadniczo można określić ten model jako klasyczny w tym sensie, że uczelnia oferuje wszystkie trzy stopnie kształcenia oraz przygotowuje do działania we wszystkich zawodach prawniczych, a ponadto przygotowuje do prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej. Ten ostatni aspekt w znacznym stopniu nakłada się na wykonywanie ww. zawodów. Jednocześnie oferta jednostki mieści się w granicach tradycyjnego kanonu nauk prawnych, co powinno budzić zaufanie rynku pracy. O innowacyjności świadczy to, że w koncepcji przyjętej w jednostce znalazło się miejsce na uwzględnienie wymogów lokalnych, które wynikają z przygranicznego położenia uczelni. Dzięki temu absolwenci są w stanie elastycznie dostosować się do obsługi transgranicznego obrotu prawnego. Jednostka stworzyła też warunki do interdyscyplinarności kształcenia, co jest niezbędne w wielu gałęziach prawa, zwłaszcza w obszarze prawa gospodarczego, gdzie znajomość problematyki np. ekonomicznej stanowi niezbędny warunek wykonywania zawodu prawnika. Zarówno sama koncepcja jak i jej realizacja umiejętnie zachowują odpowiednie proporcje między treściami szczegółowymi i ogólnymi, dzięki czemu absolwent może skutecznie wykorzystywać swoje umiejętności w zróżnicowanych i zmiennych warunkach rynku pracy.

Realizowany program studiów dla kierunku Prawo, począwszy od r.a. 2012/2013, oparty jest na podziale przedmiotów na:

1) przedmioty ogólnouczelniane:

- a) przedmioty obowiązkowe - przedmioty, które zostały uznane za obowiązkowe na wszystkich kierunkach prowadzonych w US: prawo autorskie i ochrony własności intelektualnej, technologie informacyjne, wychowanie fizyczne. Plan studiów niestacjonarnych nie obejmuje wychowania fizycznego, jako zajęć obowiązkowych;

- b) przedmioty do wyboru – student jest zobowiązany do wyboru jednego z dwóch przedmiotów (etyczne problemy prawa i prawoznawstwa albo filozofia) oraz języka obcego (angielski, niemiecki, francuski, rosyjski, hiszpański). Zajęcia z wychowania fizycznego oraz wybrane lektoraty z języków obcych odbywają się w ramach zajęć międzywydziałowych;
- 2) przedmioty podstawowe – przedmioty niezbędne dla wykształcenia prawniczego oraz do ukształtowania umiejętności prawniczego myślenia. Obejmują przedmioty o charakterze ogólnym (wstęp do prawoznawstwa, logika prawnicza) oraz przedmioty związane z poszczególnymi gałęziami prawa i dyscyplinami prawniczymi (prawo cywilne część ogólna, prawo karne, prawo administracyjne, prawo konstytucyjne, postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne, postępowanie karne i postępowanie cywilne). Blok przedmiotów podstawowych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych obejmuje dziewięć przedmiotów;
- 3) przedmioty kierunkowe – mają na celu z jednej strony uzyskanie przez studenta poszerzonej wiedzy o instytucjach prawa publicznego i prywatnego w kontekście historycznym, jak również filozofii politycznej *sensu largo* (historia ustroju państwa i prawa polskiego, powszechna historia ustroju państwa i prawa, prawo rzymskie, doktryny polityczno-prawne, filozofia prawa). Z drugiej strony przedmioty kierunkowe mają na celu kształtowanie zawodowego profilu studiów, co pozwala na uzyskanie wiedzy i umiejętności, niezbędnych do wykonywania zawodów prawniczych, w tym o charakterze interdyscyplinarnym (m. in.: prawo cywilne zobowiązania, prawo gospodarcze publiczne, prawo samorządu terytorialnego, prawo ochrony środowiska, prawo finansowe, międzynarodowe prawa publiczne, prawo rzeczowe, prawo rodzinne i spadkowe, teoria prawa, podstawy ekonomii). Łącznie przedmiotów kierunkowych jest 24;
- 4) przedmioty ogólnospołeczne (PSW) – student ma obowiązek wyboru jednego spośród następujących przedmiotów z zakresu nauk społecznych: socjologia i metody badań socjologicznych albo psychologia społeczna. Realizacja przedmiotów ogólnospołecznych pozwala na zapoznanie studenta z podstawowymi teoriami funkcjonującymi na gruncie socjologii i psychologii oraz przedstawienie głównych procesów społecznych zachodzących w Polsce, Europie i na świecie;
- 5) moduły specjalnościowe – pozwalają na uzyskanie szczegółowej, specjalistycznej wiedzy prawniczej z wybranego przez studenta zakresu. Po zakończeniu III roku studiów student dokonuje wyboru jednego modułu tematycznego (każdy składa się z pięciu przedmiotów). Moduły specjalnościowe mają na celu nabycie i poszerzenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w zakresie szczegółowych gałęzi prawa i dyscyplin prawniczych. W programie studiów przewidziano następujące moduły:
- moduł A – obejmujący: zawody prawnicze w RP i UE, ochrona praw człowieka, prawo wyznaniowe, ustrój organów ochrony prawnej, współczesne ustroje państw,
 - moduł B – obejmujący: prawo karne skarbowe, przestępczość gospodarcza, kryminalistyka, przestępczość nieletnich, prawo karne wykonawcze,
 - moduł C – obejmujący: prawo upadłościowe i naprawcze, prawo ubezpieczeń, prawo obrotu nieruchomościami, prawo ochrony konsumenta, arbitraż i mediacja,

- moduł D – obejmujący: międzynarodowe prawo finansowe, prawo rynku kapitałowego, prawo bankowe, finanse samorządu terytorialnego, finansowanie ubezpieczeń emerytalnych.
 - moduł E – obejmujący: prawo komunikacji elektronicznej, gospodarowanie przestrzenią i proces inwestycyjno-budowlany, postępowanie egzekucyjne w administracji, prawo socjalne, prawo zamówień publicznych,
 - moduł F – obejmujący: prawo organizacji międzynarodowych, prawo dyplomatyczne i konsularne, międzynarodowe prawo pracy, europejskie prawo administracyjne, europejskie postępowanie cywilne;
- 6) przedmioty prowadzone w wersji problem-based learning – student może realizować przedmiot w wersji klasycznej albo w wersji *problem – based learning* (nauczanie oparte na rozwiązywaniu problemów);
 - 7) inne – obejmujące: szkolenie BHP, szkolenie biblioteczne, seminarium magisterskie;
 - 8) praktyczny program edukacyjny;
 - 9) przedmiotu do wyboru;
 - 10) praktyka zawodowa.

W celu realizacji praktycznego programu edukacyjnego student ma obowiązek wyboru jednego z trzech przedmiotów: studencką poradnię prawną, rozprawę sądową, warsztaty prawnicze z pisania pism procesowych i urzędowych. Każdy z przedmiotów w praktycznym programie edukacyjnym realizuje ten sam cel: pozwala „zmierzyć” studentom umiejętności i wiedzę zdobytą podczas studiów z praktyką pracy w wymiarze sprawiedliwości, kancelariach, urzędach i innych instytucjach.

Istotą ujęcia w programie kategorii przedmiotu do wyboru (PDW) jest natomiast umożliwienie studentom swobodnego wyboru w toku realizacji procesu kształcenia wybranych przedmiotów. Pozwala to na poszerzenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych zarówno w obszarze szczegółowych gałęzi czy dyscyplin prawniczych, jak również w obszarze innych nauk społecznych. Przedmioty do wyboru uchwalane są corocznie uchwałą Rady WPiA, przy uwzględnieniu wniosków zarówno interesariuszy zewnętrznych, samorządu studentów i doktorantów oraz kierowników katedr. PDW na studiach stacjonarnych realizowane są: na semestrze I w wymiarze 30 godzin (15 godzin NSP), na semestrze V w wymiarze 15 godzin (15 godzin NSP), na semestrze VII w wymiarze 25 godzin (15 godzin NSP), na semestrze X dwa przedmioty w wymiarze po 25 godzin (15 godzin NSP).

Realizacja oferty dydaktycznej Wydziału Prawa i Administracji US może być indywidualizowana i elastycznie kształtowana.

Studentowi osiągnącemu wybitne osiągnięcia w nauce lub sporcie dziekan może przyznać indywidualny plan i program studiów (IPS) na zasadach ustalonych przez radę wydziału. Studia według indywidualnego planu i programu studiów mają na celu rozszerzenie zakresu wiedzy nabywanej przez studenta w ramach studiowanego kierunku. Zmiany w planie studiów realizowanych w ramach IPS, w stosunku do planu i programu studiów podstawowych, mogą polegać w szczególności na: 1) dodaniu przedmiotów pozaprogramowych, o łącznym obciążeniu do 30 % liczby godzin planu semestralnego; 2) wymianie części lub całości niektórych przedmiotów planu podstawowego na inne, z uwzględnieniem zasady, że zachowane zostaną treści wynikające ze standardów kształcenia

albo efektów kształcenia; 3) zmianie charakteru i czasu trwania praktyki. IPS musi realizować sylwetkę absolwenta dla danego kierunku studiów.

Wyrazem indywidualizacji procesu kształcenia jest przewidziana programem studiów możliwość realizowania przez studentów przedmiotów swobodnego wyboru. Studenci poczynając od I roku studiów mają możliwość wyboru języka obcego; przedmiotu ogólnouczeniowego do wyboru (etyczne problemy prawa i prawoznawstwa albo filozofii); przedmiotu ogólnospołecznego do wyboru (socjologia i metody badań socjologicznych albo psychologia społeczna); jednego z sześciu modułów specjalistycznych; przedmiotów prowadzonych w wersji *problem – based learning* – jako alternatywa dla wersji klasycznej; praktycznego programu edukacyjnego i seminarium magisterskiego.

Studenci kierunku prawo mogą w ramach indywidualizacji kształcenia uczestniczyć w programach wymiany międzynarodowej Erasmus Plus i wymiany krajowej. Aktualnie studenci zagraniczni odbywający studia na Wydziale mogą dokonać wyboru spośród 32 przedmiotów, które prowadzone są w językach obcych (przede wszystkim w jęz. angielskim), oferta programowa obejmuje wszystkie gałęzie prawa.

Wydział umożliwia rozwijanie zainteresowań badawczych studentów w różnych formach, m. in. wspierając działalność kół naukowych (np. dofinansowując publikację wyników prac badawczych), angażując studentów w działalność Studenckiej Poradni Prawnej, funkcjonującej w ramach Pracowni „Klinika Prawa”.

- 2) Wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

W procesie kształtowania koncepcji kształcenia na wszystkich kierunkach studiów prowadzonych na WPiA US, w tym określania celów i efektów kształcenia, oraz w procesie jego doskonalenia uczestniczą interesariusze wewnętrzni (nauczyciele akademicy, przedstawiciele samorządu studentów oraz samorządu doktorantów) oraz interesariusze zewnętrzni (przedstawiciele korporacji prawniczych, sądownictwa, prokuratury, administracji publicznej). Udział interesariuszy zapewnia zorientowanie celów kształcenia na potrzeby regionu i województwa zachodniopomorskiego.

Dziekan WPiA wychodząc naprzeciw potrzebie lepszego dostosowania programów studiów do potrzeb zmieniającego się rynku pracy, powołał w 2012 r. Radę Konsultacyjną Praktyków, w skład której wchodzi: Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego, Prezydent Miasta Szczecina, Wojewoda Zachodniopomorski, Honorowy Konsul Republiki Federalnej Niemiec, Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, Prezes Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, Prezes Sądu Okręgowego w Szczecinie, Prokurator Apelacyjny w Szczecinie, Prokurator Okręgowy w Szczecinie, Dziekan Okręgowej Rady Adwokackiej w Szczecinie, Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, Przewodniczący Rady Izby Komorniczej w Szczecinie, Prezes Północnej Izby Gospodarczej, Prezydent Północnego Związku Pracodawców. Jej zadaniem jest opiniowanie projektów zmian efektów kształcenia oraz programu studiów, a także inicjowanie działań mających na

celu podnoszenie poziomu kształcenia poprzez dostosowanie treści kształcenia i metod dydaktycznych do wymagań stawianych przyszłym absolwentom Wydziału. W celu zapewnienia członkom Rady Konsultacyjnej wpływu na zapewnienie i doskonalenie jakości kształcenia na WPIA cyklicznie organizowane są spotkania, podczas których omawia się problemy ściślejszego powiązania wiedzy przekazywanej studentom podczas studiów z oczekiwaniami ich potencjalnych, przyszłych pracodawców oraz standardami zapewniającymi należyte przygotowanie absolwentów do przyszłej pracy zawodowej. Poddawane jest także ocenie przygotowanie absolwentów WPIA US do egzaminów wstępnych na aplikacje.

Studenci uczestniczą w procesie kształtowania koncepcji kształcenia m. in. podczas przeprowadzanej ankietyzacji zajęć dydaktycznych, oceny efektów praktyk programowych, jakości studiów na WPIA US oraz weryfikacji przyznanej punktacji ECTS. Ponadto samorząd studentów i doktorantów opiniuje programy oraz plany studiów. Absolwenci studiów pierwszego stopnia, studiów drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich i studiów trzeciego stopnia mogą wyrazić swoją opinię o ukończonych studiach na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Pozwala to zweryfikować i ustalić, czy posiadana przez nich wiedza umiejętności i inne kompetencje, zdobyte podczas studiów, są adekwatne do potrzeb rynku i - w konsekwencji - czy przyjęta przez Wydział koncepcja kształcenia jest odpowiednia.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego³ W pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Koncepcja kształcenia jest ściśle powiązana z misją Uczelni i strategią Wydziału; Władze Uczelni opracowując koncepcję kształcenia uwzględniają społeczno-ekonomiczną specyfikę regionu oraz potrzeby lokalnego rynku pracy.
- 2) Wydział Prawa i Administracji zapewnia udział interesariuszy zewnętrznych oraz interesariuszy wewnętrznych (nauczyciele akademicy, przedstawiciele samorządu studentów, przedstawiciele samorządu doktorantów).

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie.

- 1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania sformułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

Efekty kształcenia przewidziane dla ocenianego kierunku, poziom kwalifikacji oraz profil kształcenia są **zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji** oraz w zakresie, w jakim podlegają standardom kształcenia z 2007 roku – są zgodne z tymi standardami.

Zakres zgodności obejmuje strukturę efektów (podział na efekty z zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) oraz relację pomiędzy treściami efektów na różnych poziomach regulacji, w tym określonych w sylabusach poszczególnych przedmiotów. Efekty przyjęte w jednostce są dostosowane do zróżnicowanych ścieżek kariery absolwentów kierunku. Występują wśród nich na poziomie kierunku i poszczególnych przedmiotów efekty umożliwiające poszukiwanie zatrudnienia w konkretnych zawodach i sektorach gospodarki. Pozwalają one na elastyczne dostosowanie się absolwenta do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy. Sposób sformułowania efektów wyróżnia się jasnością koncepcji i języka przy zachowaniu niezbędnej elastyczności.

Jednostka nie skomentowała szerzej w raporcie samooceny zakresu zgodności swoich treści kształcenia i sylwetki absolwenta ze standardami zawartymi w rozporządzeniu z 2007 r., jednak dostarczone materiały pozwalają na sformułowanie wniosku, że taka zgodność występuje. Grupa treści podstawowych oferowanych w jednostce obejmuje treści z zakresu prawoznawstwa, logiki prawniczej, prawa konstytucyjnego, cywilnego, administracyjnego oraz postępowań: cywilnego, karnego, administracyjnego i sądowo administracyjnego zgodnie ze standardem. Całkowita zgodność występuje również w zakresie treści kierunkowych obejmujących w jednostce.

Sylwetka absolwenta przewidziana dla okresu nauczania objętego standardami spełnia kryteria posługiwania się wiedzą ogólną o dogmatyce prawniczej, ekonomii i filozofii prawa oraz wybranych nauk społecznych. Nie ulega wątpliwości, że absolwent otrzymał narzędzia pozwalające na interpretację prawa w warunkach multicytryczności prawa tj. jednoczesnego podporządkowaniu konkretnego stanu faktycznego normom przynależnym do różnych systemów prawa – polskiego, europejskiego i międzynarodowego oraz orzecznictwu przynależnemu do tych systemów.

Absolwenci otrzymują kompetencje językowe zgodne ze standardami, z tym, że są one ukształtowane tak, aby absolwent mógł wykorzystać specyficzne położenie geograficzne jednostki na pograniczu polsko-niemieckim.

Absolwent otrzymuje wiedzę i umiejętności niezbędne do wykonywania wszystkich zawodów prawniczych, w tym umiejętności komunikacji interpersonalnej i mediowania. Te ostatnie są przekazywane w przedmiotach poświęconych zagadnieniom proceduralnym oraz arbitrażowi i mediacji.

Efekty kształcenia, poziom kwalifikacji oraz profil kształcenia pozostają także w zgodności z **efektami obszarowymi** i **koncepcją rozwoju kierunku**. Koncepcja ta zakłada m.in. jednoczesne zaspokojenie potrzeby wykształcenia wysoko kwalifikowanych prawników zdolnych do konkurencyjności na krajowym rynku pracy i uwzględnienie szczególnych potrzeb wynikających z lokalizacji uczelni. Przy najbardziej prawdopodobnym scenariuszu zatrudnienia absolwentów na Pomorzu Zachodnim niezbędne jest, aby studenci nabyli wiedzę i umiejętności potrzebne prawnikowi w strefie pogranicza. Chodzi zarówno o status absolwenta jako pracownika jak i usługodawcy. Wydaje się, że efekty są w większym stopniu dopasowane do zaspokajania potrzeb związanych z niemieckim obszarem językowym niż ze Skandynawią. Na pozytywną ocenę zasługuje to, że część efektów kształcenia jest związana z obsługą gospodarki morskiej uwzględnionej w koncepcji, misji i strategii jednostki.

Spójność kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia nie budzi istotnych zastrzeżeń. W odosobnionych przypadkach można uznać za dyskusyjne sformułowanie

pewnych efektów kształcenia. Np. w przedmiocie „Międzynarodowe prawo publiczne”, to co zadeklarowano jako efekt K_K07 „Student dyskutuje na ćwiczeniach, prezentuje i uzasadnia swoje poglądy na temat relacji prawnym międzynarodowych i poszczególnych regulacji prawnych” w istocie nie spełnia kryteriów efektu kształcenia.

W przedmiocie „Prawo pracy” występują dwa nadmiernie podobne efekty. Np. wśród efektów z zakresu wiedzy znajduje się efekt „Student potrafi scharakteryzować specyfikę prawa pracy” (K_W03), a wśród kompetencji społecznych- „Student rozumie specyfikę prawa pracy i jego wymiar społeczny” (K_K05).

Z kolei dla przedmiotu „Podstawy ekonomii”, przy 45 godzinach wykładu, przewidziano tylko trzy bardzo ogólnie sformułowane efekty kształcenia.

Jednostka zapewnia **osiągnięcie kierunkowych efektów kształcenia przez realizację celów i szczegółowych efektów** kształcenia przewidzianych dla poszczególnych przedmiotów i ich grup. Studia prawnicze obejmują przedmioty ogólnouczelniane, podstawowe i kierunkowe, które są obowiązkowe oraz moduły specjalnościowe składające się każdy z pięciu przedmiotów. Jednostka oferuje także przedmioty do wyboru z zakresu szczegółowych dyscyplin prawnych oraz nauk ogólnospołecznych.

Powyższa ocena dotyczy **także praktyk** jako instrumentu osiągnięcia ww. efektów. Praktyki są realizowane w sposób, który pozwala na wzmocnienie umiejętności absolwentów we wszystkich aspektach wykonywania zawodów prawnych, w tym także kompetencji w zakresie komunikacji interpersonalnej.

Odosobnione przypadki dyskusyjnego sformułowania celów szczegółowych mają źródło w nadmiernie lakonicznym sformułowaniu celów. Np. dla przedmiotu „Prawo pracy” przewidziano trzy cele, z których żaden wprost nie odnosi się do praktycznych umiejętności, choć jednocześnie taki cel można wywieść z analizy treści i efektów wymienionych dla tego przedmiotu. Podobną spostrzeżenie nasuwa analiza sylabusu „Prawo finansowe”, którego celem jest „przedstawienie” aktualnego stanu prawnego i organizacyjnego sektora finansów publicznych w Polsce, zasad prowadzenia gospodarki finansowej na szczeblu centralnym oraz w samorządzie terytorialnym oraz „prezentacja” głównych zagrożeń dla gospodarki finansowej państwa i zasad zarządzania państwowym długiem publicznym. Jednocześnie trudno przyjąć, że autor sylabusu nie stawiał sobie za cel nauczenie studentów praktycznych umiejętności, skoro wynikają one wprost z efektów przewidzianych dla tego przedmiotu. Podobną niedoskonałość sformułowania celów znajdujemy w przedmiocie „Podstawy ekonomii” zdefiniowanych przy pomocy terminów „zapoznanie” i „wy tłumaczenie” bez uwzględnienia innych efektów niż związane z wiedzą. W tym przypadku „rekonstrukcja” brakujących celów z efektów jest trudniejsza, gdyż koordynator przedmiotu także i efekty określił zbyt ogólnie.

Praktyki przewidziane w programie studiów znacząco przyczyniają się do realizacji efektów kierunkowych kształcenia. Efekty kształcenia przewidziane w sylabusie praktyk są zgodne z efektami kierunkowymi. Regulamin studiów przewiduje odmienny model praktyk dla studentów magisterskich studiów jednolitych oraz studiów ekonomiczno-prawnych. Dla tych pierwszych jako miejsce praktyk regulamin wskazuje sądy, prokuraturę, kancelarie notarialne, adwokackie i komornicze. Dla tych drugich rozszerza zakres podmiotowy miejsca odbywania praktyk o urzędy administracji publicznej, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe i przedsiębiorstwa. Wziąwszy pod uwagę realia dzisiejszego rynku pracy

powyższy podział można uznać za dyskusyjny, dlatego, że poza tradycyjnie rozumianymi zawodami prawniczymi typowe kompetencje prawnicze są niezbędne dla wyspecjalizowanych pracowników administracji, policji, wojsk, przemysłu itp. Przygotowanie do pracy w tych instytucjach wydaje się niemożliwe bez realizacji efektów kształcenia właściwych dla konwencjonalnych zawodów prawniczych, a jednocześnie ograniczenie kręgu podmiotowego praktyk do sądów, prokuratury i kancelarii adwokackich i innych ogranicza możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia, zwłaszcza tych dających umiejętności praktyczne i kompetencje społeczne w wybranych sektorach administracji i gospodarki. Jednak w § 15 ust. 1 Regulaminu studiów została zawarta swoista klauzula uelastyczniająca powyższy system. Przewiduje ona, że możliwe jest dopuszczenie innego miejsca praktyk niż zamieszczone w wykazie w przypadku „samodzielnego pozyskania miejsca odbywania praktyk”. Mimo to, wydaje się wskazane rozszerzenie kręgu podmiotowego odbywania praktyk dla studentów kierunku prawo – przez zawieranie umów z organizatorami praktyk - dlatego, że interpretacja i stosowanie prawa w coraz większym stopniu zależy od –posiadania wiedzy i umiejętności nieprawniczych, np. z zakresu ekonomii oraz znajomości funkcjonowania rozmaitych mechanizmów administracyjnych. Np. osiągnięcie efektów kształcenia w zakresie prawa konkurencji wymaga w równym stopniu znajomości praktyki orzeczniczej tzw. organów antymonopolowych (Prezesa UOKiK, Komisji Europejskiej) co orzecznictwa sądowego. Uwaga ta ma zastosowanie do wszystkich kompetencji związanych z interpretacją i stosowaniem szeroko pojętego prawa administracyjnego.

Cel praktyki został sformułowany właściwie, choć znacznie bardziej ogólnie niż cel praktyki sądowej jako „nabycie umiejętności w zakresie stosowanych procedur, metod organizacji pracy, umożliwiających zdobycie pierwszych doświadczeń zawodowych.” Jest dyskusyjne, czy koncentracja na procedurach i metodach nie jest nadmierna, kosztem zdobywania praktycznych doświadczeń w zakresie stosowania prawa materialnego.

Oprócz praktyk studenckich realizacji efektów kierunkowych służą studencka poradnia prawna oraz rozprawy sądowe. Ich cel oraz sposób sformułowania ich efektów nie budzą wątpliwości. Wśród bardzo cennych umiejętności wykazanych w sylabusie studenckiej poradni prawnej, lecz pominiętych w sylabusie praktyki studenckiej należy wskazać na umiejętność nawiązywania kontaktów z klientem, zadawania pytań, ustalania i oceny stanu faktycznego, dokonywania subsumpcji oraz redagowania opinii prawnych i wniosków.

Opis efektów kształcenia jest dostępny na stronie internetowej Wydziału Prawa i Administracji US. Ponadto, są one omawiane na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu. Podjęte przez jednostkę działania mające na celu uczynienie efektów kształcenia dostępnymi dla studentów są wystarczające. Dostępność efektów dla wszelkich podmiotów zewnętrznych bez potrzeby posługiwania się hasłami dostępu do wewnętrznego systemu informacji stanowi ponadto ułatwienie dla obecnych i potencjalnych interesariuszy zewnętrznych.

- 2) Efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne.

Efekty kształcenia są na ogół sformułowane w sposób jasny, pozwalający na ich weryfikację z wyjątkiem odosobnionych przypadków gdy zostały sformułowane zbyt

lakońicznie. wynikającymi z nadmiernej ogólności. Podczas pierwszych zajęć w semestrze, studenci kierunku prawo, są zapoznawani z treściami programowymi oraz zakładanymi efektami kształcenia przez nauczycieli akademickich. Treści te są również zawarte w sylabusach dostępnych dla studentów za pośrednictwem strony internetowej Wydziału. Według studentów efekty kształcenia, jakie powinni osiągnąć po zakończeniu danego przedmiotu, są wyrażone w sposób przejrzysty.

- 3) Jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

Jednostka stosuje **przejrzysty system oceny efektów** kształcenia z wyjątkami nie mającymi wpływu na ogólną ocenę spełniania tego kryterium.

Szczegółowe kryteria oceny wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych zostały określone w sylabusach spełniających kryterium powszechnej dostępności przez ich zamieszczenie na stronie internetowej jednostki. Sylabusy zawierają większość niezbędnych informacji o sposobie weryfikacji, choć o części z nich, np. o ilości pytań na egzaminie pisemnym, student dowiaduje się z ustnych informacji od prowadzącego zajęcia. Oceny są zwykle złożone, tj. obejmują składowe oceny z testów, kasusów oraz egzaminu kończącego dany przedmiot. Metody weryfikacji najczęściej przybierają formę egzaminów pisemnych i tylko w odosobnionych przypadkach mają formę egzaminów ustnych.

Zasady oceny są niekiedy luźno związane z poszczególnymi efektami. Np. sylabus do przedmiotu „Prawo rzeczowe” szczegółowo określa ilość punktów możliwych do uzyskania przez studentów, w rozbiciu na ćwiczenia i wykłady, jednak z sylabusa nie wynika, jak są punktowane poszczególne osiągnięcia, w tym aktywność studentów na zajęciach. Sylabus nie wiąże też stopnia realizacji poszczególnych efektów z systemem punktacji. Powyższe spostrzeżenie można w całości odnieść do przedmiotu „Prawo cywilne zobowiązania.” Przedstawia się jednak w sylabusie związek pomiędzy poszczególnymi metodami weryfikacji takimi jak sprawdzian lub egzamin pisemny, a efektami kształcenia (np. sylabus do „Prawa rodzinnego i spadkowego” oraz ww. wskazane sylabusy). W skali ocenianej jednostki formy weryfikacji charakteryzują się dużym stopniem standaryzacji. Spośród systemów stosowanych w jednostce bardziej przejrzyste wydają się te systemy punktacji, które unikają posługiwania się ułamkami punktów (np. sylabus do przedmiotu „Teoria prawa”).

System oceny obejmuje wszystkie rodzaje efektów kształcenia. Weryfikacja efektów związanych z nabywaniem wiedzy nie budzi zastrzeżeń. W odosobnionych przypadkach można je wносить w odniesieniu do pozostałych efektów. Np. w sylabusie do „Teorii prawa” przewidziano „zajęcia praktyczne (weryfikację przez obserwację)”. Trudno uznać to określenie za zrozumiałe. Ponadto, w większym stopniu sugeruje ono związek z metodą prowadzenia zajęć, niż z weryfikacją. Z kolei sylabus do przedmiotu „Prawo pracy” ani w stosunku do wykładów, ani ćwiczeń nie przewiduje rozwiązywania kasusów, choć akcentuje efekty związane z umiejętnościami. Do zaliczenia ćwiczeń wystarcza rozwiązanie testu wielokrotnego wyboru, co nie pozwala na pełną weryfikację umiejętności i kompetencji społecznych. Sylabus do przedmiotu „Etyka zawodów prawniczych” przewiduje jedną formę

weryfikacji efektów – sprawdzian – bez określenia jego formy, natomiast ze wskazaniem, że dotyczy wszystkich efektów. Powyższe określenie sposobu weryfikacji nie spełnia kryterium przejrzystości, ani kryterium mierzalności, gdyż wskazuje tylko końcowy etap procesu oceny tj. ustalanie oceny w zależności od ilości zdobytych punktów, przy czym student nie wie, jakie są zasady przyznawania punktów.

Przykładem jasnego powiązania między efektami kształcenia a metodą ich weryfikacji jest sylabus przedmiotu „Zasady techniki normotwórczej” przewidujący pisanie projektu dla efektów o wymiarze praktycznym. Innym przykładem właściwego doboru metod weryfikacji do rodzaju efektu kształcenia oraz wysokiego stopnia weryfikowalności i mierzalności jest „Prawo administracyjne” przewidujące zróżnicowane metody weryfikacji (egzamin pisemny, ustny i kolokwium) i wsparte jasnym systemem punktacji. Na pozytywną ocenę zasługuje sposób weryfikacji efektów w ramach seminariów magisterskich. Metody weryfikacji są w tym przypadku całkowicie wystandaryzowane i przewidują poza napisaniem pracy dyplomowej także projekt i prezentacje w sposób przejrzysty powiązane z poszczególnymi kategoriami efektów kształcenia.

Powiązanie metody weryfikacji z efektami kształcenia na etapie prac dyplomowych zostało prawidłowo skonstruowane, choć można sugerować zamieszczenie pytania o ten związek w formularzu recenzji. Jak wskazuje analiza prac dyplomowych w Załączniku nr 4 prace rzadko określają wyraźnie cele badawcze oraz hipotezy, a recenzje prac bywają zdawkowe. Pomniejsza to wartość procesu dyplomowania w całokształcie oceny realizacji efektów kształcenia. Ponadto, należy unikać recenzowania prac dyplomowych pisanych pod kierunkiem osoby związanej pokrewieństwem lub powinowactwem, jak to ma miejsce w jednostce.

Odsiew na studiach stacjonarnych na pierwszym roku był wysoki, gdyż wynosił 44% w roku akademickim 2012/2013 i 29% w roku ak. 2013/2014, co stanowi duży wzrost w porównaniu z r.ak. 2011/2012, kiedy wynosił 19%. Natomiast na studiach niestacjonarnych po I roku studiów odsiew utrzymywał się konsekwentnie na bardzo wysokim poziomie, gdyż wynosił 49%, 73% i 59% w latach 2011/12, 2012/13 i 2013/14. Na kolejnych latach studiów odsiew był znacznie mniejszy. Odsiew na ostatnim roku studiów był znacząco większy na studiach niestacjonarnych i wynosił 14%/1,8%, 12%/2,6% oraz 9,1%/0,5% w latach 2011/2012, 2012/2013 oraz 2013/2014 gdzie cyfra przed ukośnikiem dotyczy studiów niestacjonarnych, a po ukośniku stacjonarnych. Wśród przyczyn odsiewu zdecydowanie dominowała rezygnacja ze studiów, co dotyczy zarówno studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Na studiach niestacjonarnych drugą najczęściej występującą przyczyną odsiewu był brak wniesienia opłaty i dopiero na trzecim miejscu skreślenie z listy studentów z powodu niezaliczenia semestru. Niemniej niezaliczenie semestru zajmuje poczesne miejsce wśród przyczyn odsiewu, gdyż wynosiło procentowo (studia stacjonarne/niestacjonarne): 29%/25%, 47%/57%, 26%/53%. Podsumowując, należy uznać, że selekcja studentów oparta o kryterium niezrealizowania efektów kształcenia kształtowała się na wysokim poziomie.

Trudno wyciągnąć wnioski o przyczynach odsiewu z rozkładu ocen dla poszczególnych przedmiotów. W przypadku znacznej ich części dominują oceny skrajne, tj. niedostateczne lub bardzo dobre. Wskazuje to pośrednio na potrzebę ujednoczenia wymagań w zakresie weryfikacji.

Według studentów kierunku prawo, system weryfikacji efektów kształcenia zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowanych ocen a wymagania stawiane wobec studentów są wystandaryzowane. Podczas pierwszych zajęć w semestrze, studenci są informowani przez nauczycieli akademickich o warunkach zaliczenia przedmiotu. Według studentów system weryfikacji ich osiągnięć jest dostosowany do charakteru kierunku. Forma zaliczenia i weryfikacja częściowa, dla poszczególnych przedmiotów jest opisana w sylabusie. Stosowanymi formami oceny są testy, kolokwia, prace pisemne oraz egzaminy w formie pisemnej i ustnej. Nauczyciele akademicy w ocenie końcowej uwzględniają również aktywność studenta podczas zajęć. Uczelnia nie prowadzi kształcenia z wykorzystaniem metod kształcenia na odległość na wizytowanym kierunku.

- 4) Jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

Jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy oraz **wykorzystuje** uzyskane wyniki do doskonalenia jakości procesu kształcenia. Instytucjonalnym wyrazem jest utworzenie działającego pod nadzorem Dziekana Wydziału PiA Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia (WSZJK) monitorowanie karier absolwentów i stosowanie wniosków z monitoringu do ponoszenia poziomu jakości kształcenia. Stworzono też podstawy prawne w aktach wewnętrznych jednostki (Zarządzenie nr 23/2013 Rektora US w sprawie monitorowania karier zawodowych absolwentów Uniwersytetu Szczecińskiego). System jest wspomagany przez Biuro Nauki, Kształcenia i Promocji w zakresie kompletowania dokumentacji monitoringu oraz przede wszystkim przez Akademickie Biuro Karier (ABK) odpowiedzialne za śledzenie losów absolwentów, mające do dyspozycji elektroniczną bazę absolwentów. ABK wykonuje monitoring odrębnie dla każdego kierunku studiów prowadzonych na wydziale. Stosuje się badania ankietowe (ankiety w wersji papierowej oraz przez platformę internetową). Ankietowanie dokonuje się po 6 miesiącach oraz 3 i 5 latach od ukończenia studiów. Dodatkowo, prowadzi się bardzo korzystne dla jakości kształcenia ankietowanie absolwentów w przedmiocie punktacji ECTS. Absolwenci mogą przyznawać poszczególnym przedmiotom przewidzianym w planie studiów od 0 do 10 punktów oraz wskazywać czynniki decydujące o przyznawaniu punktów ECTS. Czynniki te są zdefiniowane i obejmują zakres tematyczny przedmiotu, wymagania prowadzącego, liczbę godzin przygotowań w czytelni, liczbę godzin spędzonych na przygotowaniu się do zajęć, formę zaliczenia. Katalog jest częściowo otwarty, gdyż student może wskazać też inne czynniki decydujące o przyznaniu punktów. Wnioski z ww. ankiet są przedmiotem raportu zbiorczego wykorzystywanego przez władze jednostki w kształtowaniu efektów kształcenia i sposobów ich weryfikacji. Raporty określają zastosowaną metodologię, określają wyniki badań w rozbiciu na grupy absolwentów (pracujący, niepracujących, prowadzący działalność gospodarczą, poszukujący pracy) oraz sugestie zmian w programach kształcenia. Określają też m.in. pracodawców absolwentów.

Jednostka uwzględnia poglądy **interesariuszy zewnętrznych** w znacznym stopniu, choć trzeba zastrzec, że w raporcie samooceny w pkt. I.1.3. zbyt wąsko definiuje ich krąg jako (przedstawiciele korporacji prawniczych, sądownictwa, prokuratury i administracji

publicznej). Prawnicy w znacznym stopniu są też zatrudniani w gospodarce i w organizacjach pozarządowych zgodnie z ich kwalifikacjami zawodowymi. Przedstawiciel pracodawców (tylko jeden – zarządzenie Rektora nr 35/2013/2014 używa liczby pojedynczej) wchodzi w skład Wydziałowego Zespołu ds. Jakości i Programów Kształcenia.

Powyższy niedostatek udziału interesariuszy zewnętrznych równoważy struktura **Rady Konsultacyjnej Praktyków** powołanej na mocy zarządzenia Dziekana z 2012 r.. **W jej skład** wchodzi: „Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego, Prezydent Miasta Szczecina, Wojewoda Zachodniopomorski, Honorowy Konsul Republiki Federalnej Niemiec, Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, Prezes Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, Prezes Sądu Okręgowego w Szczecinie, Prokurator Apelacyjny w Szczecinie, Prokurator Okręgowy w Szczecinie, Dziekan Okręgowej Rady Adwokackiej w Szczecinie, Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, Przewodniczący Rady Izby Komorniczej w Szczecinie, Prezes Północnej Izby Gospodarczej, Prezydent Północnego Związku Pracodawców”. Rada odbywa cykliczne spotkania pozwalające interesariuszom zewnętrznym wyrażać opinie i oczekiwania w stosunku do absolwentów i efektów kształcenia. Większy niż w Zespole ds. Jakości udział przedstawicieli pracodawców innych niż instytucje wymiaru sprawiedliwości, korporacji i administracji pozwala na wyrażenie opinii, że wymóg udziału interesariuszy zewnętrznych w procesie kształtowania efektów kształcenia został w znacznym stopniu spełniony, dzięki istnieniu efektywnych mechanizmów monitorowania losów absolwentów i zastosowania płynących z niego wniosków.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Z analizy treści tych prac dyplomowych wynika, że spełniają wymagania stawiane pracom dyplomowym w zakresie określonym w przepisach. Zespół Oceniający PKA nie stwierdził przypadków zawyżania ocen prac dyplomowych przez promotorów lub recenzentów. Zastrzeżeń nie budzi też poziom merytoryczny opinii i recenzji kontrolowanych prac dyplomowych. Skład komisji egzaminów dyplomowych jest prawidłowy. Pytania zadawane dyplomantom pochodzą ze znanej im wcześniej listy zagadnień, pokrywających treści przedmiotowe ocenianego kierunku studiów.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Efekty kształcenia odnoszące się do programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku. Uwzględniają one wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi. Opis efektów jest powszechnie dostępny dla studentów na stronie internetowej jednostki.
- 2) Efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób zrozumiały.
- 3) Stosowany w jednostce system oceny efektów kształcenia jest przejrzysty. W odosobnionych przypadkach weryfikację efektów związanych z umiejętnościami utrudnia to, że egzaminatorzy stosują wyłącznie testy.
- 4) Uczelnia posiada sprawnie działający system monitorowania karier absolwentów. Utworzono ramy instytucjonalne i proceduralne zapewniające wykorzystanie wyników monitoringu dla doskonalenia jakości kształcenia.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Program kształcenia realizowany w jednostce umożliwia osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Powyższa uwaga dotyczy treści, sekwencji oraz wymiaru czasowego zajęć. Program jest zgodny ze standardami kształcenia standardami kształcenia zawartymi w rozporządzeniu MNiSW z 12 lipca 2007 r., a jednocześnie jednostka umożliwia osiągnięcie sylwetki absolwenta na tych latach studiów, które są objęte ww. standardami. Treści programowe zawarte w programie kształcenia oraz w sylabusach przedmiotów pozwalają na zrealizowanie wszystkich efektów kształcenia tj. efektów obszarowych i kierunkowych jak i efektów w rozbiciu na efekty wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Istotną rolę odgrywają elementy praktyczne programu studiów, przede wszystkim obowiązek odbycia praktyki zawodowej oraz obowiązek wybrania jednej z trzech form aktywności traktowanych w jednostce jako przedmioty: studenckiej poradni prawnej, rozprawy sądowej oraz warsztatów prawniczych z pisania pism procesowych i urzędowych. Jest dyskusyjne, czy zajęcia przygotowujące od pisania pism procesowych i urzędowych nie powinny być obowiązkowe dla wszystkich studentów. Wprawdzie elementy takich zajęć zostały przewidziane w niektórych sylabusach, jednak rozszerzone zajęcia z pisania pism mogłyby stanowić odpowiedź na ogólnie słabe kompetencje językowe młodych ludzi.

Program jest skonstruowany elastycznie. Dzięki ofercie przedmiotów do wyboru, studenci mogą dopasować swoje kwalifikacje zawodowe do planowanej ścieżki kariery w bardzo wczesnej fazie kształcenia, bo już od pierwszego roku studiów. Tak wczesne umożliwienie studentom korzystania z przedmiotów do wyboru nie jest powszechną praktyką na wydziałach prawa. Rozwiązanie przyjęte w jednostce należy ocenić pozytywnie, gdyż znaczna część studentów rozpoczyna studia z wyraźną wizją kariery, jako np.: specjaliści od prawa karnego lub cywilnego. Szeroki tematyczny zakres przedmiotów do wyboru pozwala na przygotowanie do kariery w różnych zawodach prawniczych oraz poza nimi np. przez podjęcie zatrudnienia w przedsiębiorstwie na stanowisku wymagającym kwalifikacji zawodowych prawnika. Korzystnym dla studentów elementem uelastyczniającym kształcenie i pozwalającym na precyzyjniejsze przygotowanie do jednego z zawodów prawniczych jest „*problem based learning*” tj. nauczanie oparte na rozwiązywaniu konkretnych problemów. Jest ono alternatywą formą nauczania treści już występujących w przedmiotach przewidzianych programem. Nie jest to jednak zjawisko dotyczące tylko metody kształcenia, gdyż metoda kazuśowa, w wielu uczelniach na świecie traktowana jako wiodąca, pozwala na znaczące przekierowanie punktu ciężkości rozważań na pewne aspekty, co w wymiarze praktycznym ma wpływ na zakres treściowy zajęć. Ponadto studenci mają do wyboru moduły specjalnościowe składające się z 5 przedmiotów każdy oraz przedmioty do wyboru.

W opinii studentów program kształcenia realizowany w Uczelni umożliwia osiągnięcie każdego z zakładanych efektów kształcenia. Studenci kierunku prawo czują się dobrze przygotowani do wykonywania zawodu oraz do dalszego rozwoju naukowego.

Studia jednolite magisterskie w Uniwersytecie Szczecińskim na kierunku prawo trwają 10 semestrów, a liczba uzyskanych przez studentów punktów ECTS po zakończeniu procesu kształcenia to 300 punktów. W opinii studentów formy zajęć, treści i metody kształcenia jakie odbywają się w Uczelni są w pełni dostosowane do wymagań stawianych przez charakter kierunku i pozwalają na osiągnięcie wszystkich celów oraz efektów kształcenia. Zgodnie z planem studiów obowiązującym od obecnego roku akademickiego przedmioty do wyboru są realizowane w 2 semestrze oraz w ramach specjalności w semestrach 9 i 10 zarówno na studiach stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Studenci, którzy studiują według planu studiów obowiązującego od roku 2012/2013 pozytywnie ocenili możliwość wyboru przedmiotów obieralnych oraz specjalności. Studenci, którzy rozpoczęli studia do roku 2011, negatywnie ocenili możliwość wyboru przedmiotów obieralnych, gdyż w ich opinii wybór przedmiotów jest tylko pozorny. Według studentów mała liczba przedmiotów, które są podane jako obieralne w danym roku akademickim nie stwarza możliwości realnego wyboru przedmiotu. Stąd studenci studiujący według starszego planu studiów czują się nierówno traktowani. Należy jednak zwrócić uwagę, iż m.in. dlatego zostały zmienione plany i programy studiów na ocenianym kierunku. Stąd pozytywnie należy ocenić stałą pracę nad planami i programami studiów przez Władze Uczelni.

W opinii studentów, system punktów ECTS działa poprawnie w Uczelni. Studenci widzą różnicę w nakładzie pracy jaki muszą poświęcić studiowaniu przedmiotów z różną liczbą punktów ECTS. Studenci jednogłośnie stwierdzają, że im więcej czasu potrzebują na przyswojenie wiedzy związanej z danym przedmiotem, niezbędnej do jego zaliczenia, tym więcej punktów ECTS zostało mu przypisane.

W opinii studentów sekwencja przedmiotów w planie i programie studiów jest prawidłowa. Studenci ocenianego kierunku są zobligowani do odbycia praktyki w łącznym wymiarze 160 godzin na wszystkich specjalnościach. Praktyka może być odbywana przez studentów stacjonarnych ocenianego kierunku po III i IV roku studiów w okresie 1 lipca – 31 października. Studenci studiów niestacjonarnych mogą odbywać praktyki również w pozostałe dni roku. *Regulamin obowiązkowych praktyk programowych realizowanych przez studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego* określa zasady odbywania i zaliczania praktyk programowych. Zaliczenie praktyki obliguje studenta do przedłożenia w Dziekanacie *Opinii z przebiegu praktyki programowej*, którą wystawia patron praktyki sprawujący nadzór nad odbywaną praktyką. Patronem może być sędzia, prokurator, radca prawny, adwokat, notariusz lub komornik. Studenci kierunku prawo mają też możliwość zaliczenia praktyki w ramach pracy zawodowej, jeśli osiągnęte w niej efekty kształcenia odpowiadają wymaganym w programie kształcenia. Dodatkowo studenci, którzy realizują plan studiów dla roku akademickiego 2010/2011 i 2011/2012 mogą zaliczyć praktykę w ramach rocznej pracy w Studenckiej Poradni Prawnej.

Formy zajęć dydaktycznych w ocenie studentów są dostosowane do założonych efektów kształcenia i pozwalają na ich osiągnięcie na każdym etapie oraz poziomie studiów. Wyposażenie laboratoriów komputerowych w opinii studentów pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

Studenci ocenianego kierunku mają regulaminową możliwość indywidualizacji procesu kształcenia (Regulamin studiów Uniwersytetu Szczecińskiego, §24 i §25). Indywidualizacja procesu kształcenia jest realizowana poprzez indywidualną organizację studiów (IOS) lub indywidualny plan i program studiów (IPS). Studenci ocenianego kierunku korzystają z obu tych form indywidualizacji procesu kształcenia. Studenci niepełnosprawni mają możliwość indywidualizacji procesu kształcenia poprzez indywidualną organizację studiów.

W Raporcie samooceny wspomniano o stosowaniu e-learningu, jednak żadne materiały nie wskazują na to, że ma on istotne znaczenie w procesie kształcenia.

Czas trwania kształcenia nie budzi zastrzeżeń. Ogólna liczba godzin z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego wynosi 4232 godzin dydaktycznych na studiach stacjonarnych oraz 2248 na studiach niestacjonarnych. Wymiar godzin z udziałem nauczyciela akademickiego przewidziany w planach studiów dla studiów niestacjonarnych jest inny niż na studiach stacjonarnych także w zakresie wymiaru godzin dla niektórych przedmiotów. Jest to uzasadnione większym nakładem pracy własnej studenta.

Organizacja procesu kształcenia umożliwia realizację treści programowych i efektów przewidzianych w standardach z 2007 r. oraz osiągnięcie sylwetki absolwenta. Za takim wnioskiem przemawia analiza wewnętrznych aktów normatywnych jednostki regulujących organizację roku akademickiego. Dokumenty te uwzględniają wymagania stawiane przez prawo przed i po wprowadzeniu KRK, a jednocześnie są dopasowane do potrzeb lokalnych i indywidualnych potrzeb studentów.

Punktacji ECTS przyjęta w jednostce jest zgodna z przepisami ustalającymi wymagania w tym zakresie. Zasady stosowania systemu punktacji ECTS zostały określone uchwałą Rady Wydziału WPiA z 20 stycznia 20.01.2006 r. Akt ten jest zgodny z zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i SW z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166 ze zm.) oraz z załącznikiem 85 do tego rozporządzenia. Przyjęty system jest klarowny: student musi uzyskać 30 punktów, aby zaliczyć semestr i 300 punktów w toku całych studiów. Uchwałą RW z 26.09.2008 r. (dla starego programu) oraz uchwałą z 29.06.2012 r. (dla nowego programu) dopuszczono warunkowe zaliczenie semestru z długim „kredytowym” oraz nadwyżkę punktów. Systemem punktacji ECTS objęto wszystkie przedmioty znajdujące się w planie studiów, w tym seminaria, praktykę oraz wychowanie fizyczne. Przyjęto zasadę, że 1 pkt. odpowiada 25 godzinom pracy studenta. Przyjęty system jest elastyczny, dopuszcza bowiem przenoszenie punktów w związku z realizacją części zajęć na innej uczelni krajowej lub zagranicznej, co zresztą jest też uregulowane przepisami powszechnie obowiązującymi.

Zgodnie z informacją zawartą w Raporcie samooceny „Determinantem dla ustalenia punktów ECTS dla poszczególnych przedmiotów są specyficzne oraz szczegółowe efekty kształcenia określone w sylabusach”. Całokształt przedłożonych materiałów wskazuje na to, że powyższa relacja była brana pod uwagę w tworzeniu systemu punktowego, jednak sylabusy nie wykazują wprost takiego związku. Rozpisują one punkty wg rodzajów aktywności studenta, co tylko pośrednio pozwala wnioskować o związku punktacji z efektami

kształcenia. Zarówno na na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych studenci mają możliwość wyboru przedmiotów, których łączna punktacja ECTS wynosi 30%.

Sekwencja przedmiotów przewidziana w planie i w programie studiów nie budzi zastrzeżeń. Jedyne w tonie dyskusji można podnieść kwestię ulokowania prawa europejskiego na IV roku studiów. Po 10 latach od przystąpienia Polski do UE prawo i orzecznictwo unijne stały się fundamentem dla prawa polskiego. Skoro ocenia się że nawet 80% prawa gospodarczego może być uwarunkowane prawem unijnym (dla innych obszarów ten procent jest mniejszy), to można rozważyć przeniesienie tego przedmiotu na wcześniejsze lata studiów.

Czterotygodniowy czas trwania praktyk studenckich nie budzi zastrzeżeń. Są one odbywane między 1 lipca a 31 października, co pozwala zmniejszyć ryzyko konfliktu z zajęciami prowadzonymi w jednostce.

Przyjęty system jest **elastyczny**, gdyż pozwala na podjęcie praktyk w innym terminie za zgodą opiekuna. Podstawą odbywania praktyk są porozumienia, zawierane zwykle na czas jednego roku, z organizatorem praktyk. Jak wskazano wyżej dobór miejsca odbywania praktyk jest prawidłowy, gdyż skupia się na instytucjach stanowiących zazwyczaj miejsce wykonywania zawodów prawniczych (sądy, prokuratura), choć w niewielkim stopniu odnosi się do potencjalnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach prywatnych i organizacjach pozarządowych. Jednak przyjęty system umożliwia studentom odbywanie praktyk także w innych miejscach zatwierdzonych przez jednostkę. W praktyce są to jednak prawie bez wyjątku kancelarie adwokackie, radcowskie, notarialne, sądy i prokuratury. Dostępne informacje nie wykazały niezadowolenia studentów w związku z miejscem odbywania praktyk.

Program praktyk określony w sylabusie zawiera wszystkie kategorie efektów kształcenia. Dostępne materiały, w tym informacje o miejscach i przebiegu praktyk, wskazują na to, że studenci mogą realizować założone efekty. Dokumentacja organizacyjna praktyk jest prowadzona przez opiekuna. Kontrola i zaliczanie praktyk zostały określone w uchwale RW nr 63/2012/2013. Dokument ten sugeruje raczej formalistyczne podejście do zaliczania praktyk, gdyż zgodnie z § 16 podstawą zaliczenia jest „odbycie praktyki w pełnym wymiarze czasowym,” zatem bez potrzeby uwzględniania, co student rzeczywiście robił w czasie jej trwania. Zgodnie z § 17 wymienionego aktu, studenci, po uzyskaniu opinii organizatora praktyki (np. kancelarii adwokackiej) mają obowiązek wypełnienia w indeksie „odpowiednich rubryk”, których treść sprowadza się do określenia miejsca i terminu odbywania praktyki. Wydaje się zatem wskazane, aby wewnętrzny akt normatywny jednostki wymagał scharakteryzowania aktywności studenta w czasie trwania praktyki. Pośrednio wynika to, co prawda, z formularza opinii wystawianej przez organizatora praktyk, zawierającej rubrykę „przebieg praktyki – rodzaje spełnionych czynności”. Jednak znajdujące się w nich opisy bardzo się różnią – od rzeczowych po gołosłowne ogólniki. Wydaje się wskazane zobligowanie opiekunów praktyk do weryfikacji i uszczegółowienia tych opinii.

Organizacja procesu kształcenia daje możliwość osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia. Zasady organizacyjne są określane przez Rektora z wystarczającym wyprzedzeniem (do 30 kwietnia każdego roku na następny rok akademicki) i uwzględniają opinię samorządu studenckiego. Organizacja kształcenia została w niezbędnym stopniu zróżnicowana dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. W przypadku studiów

niestacjonarnych dopasowano terminy i godziny nauczania do wymagań zawodowych studentów. Dopasowano też dostępność biblioteki do terminów i godzin zjazdów, przy czym terminy zjazdów określa Rada Wydziału. Sesje egzaminacyjne obejmują okresy nie krótsze niż dwa tygodnie, co wydaje się wystarczające dla zapewnienia prawidłowej weryfikacji efektów kształcenia. Formy organizacyjne zajęć (wykłady, ćwiczenia, laboratoria etc.) zostały prawidłowo dopasowane do zakładanych efektów kształcenia oraz profilu absolwenta.

Uczelnia zapewnia możliwość **indywidualizacji** procesu kształcenia dla studentów wybitnie uzdolnionych i niepełnosprawnych. Służy temu indywidualny plan i program studiów (IPS) oraz indywidualna organizacja studiów (IOS). IPS jest przyznawany decyzją dziekana dla studentów wyróżniających się wynikami w nauce. Jest to możliwe po zaliczeniu pierwszego roku studiów. Zmiany w planie i w programie studiów nie mogą prowadzić do zmniejszenia liczby punktów ECTS w odniesieniu do danego studenta, ani zmiany profilu absolwenta. Mogą one polegać przede wszystkim na dodaniu przedmiotów spoza programu, łącznie do 30 % liczby godzin planu w skali semestru; wymianie części lub całości wybranych przedmiotów na inne, przy zachowaniu treści wynikające z efektów kształcenia oraz na zmianie charakteru i czasu trwania praktyki.

IOS oznacza możliwość zmiany organizacji zajęć w semestrze lub roku akademickim. Jest ona dostępna dla osób niepełnosprawnych, które otrzymały orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności tj. niepełnosprawności utrudniającej lub uniemożliwiającej studiowanie w normalnym trybie. IOS jest też dostępna dla innych studentów ze względu na takie szczególne okoliczności jak samodzielne wychowywanie dzieci; ciąża; pełnienie opieki nad chorym członkiem najbliższej rodziny, studiowanie na więcej niż jednym kierunku studiów i inne. Inne elementy indywidualizacji kształcenia to możliwość wymiany studenckiej w ramach programu Erasmus, działalność w studenckich kołach naukowych oraz w studenckiej poradni prawnej działającej w ramach "Kliniki prawa". Ta ostatnia forma jest szczególnie cenna, gdyż w największym stopniu przybliża studentów do rzeczywistej praktyki zawodowej. Jednocześnie stanowi szczególną formę indywidualizacji kształcenia, gdyż z jednej strony przedmiot opinii wydawanych przez studentów pod nadzorem opiekuna jest dla nich samych nieprzewidywalny, jak realnej praktyce zawodowej, z drugiej strony studenci mają możliwość specjalizacji w wybranych przez siebie obszarach prawa. Powyższe aspekty działania jednostki nie budzi żadnych zastrzeżeń.

- 2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą **spójną całość**. Spójność efektów kształcenia i treści programowych nie budzi zastrzeżeń. Na tle metod i form stosowanych w jednostce wyróżniają się te, które pozwalają studentom na nabycie umiejętności praktycznych. Wśród form zajęć dominują wykłady wsparte ćwiczeniami, konwersatoria, laboratoria językowe oraz seminaria, pozwalające przekazywać umiejętności i kompetencje społeczne. Do wyjątków należą przedmioty, których sylabusy nie przewidują metod dydaktycznych pozwalających na przekazanie umiejętności, jak to wynika

z sylabusu przedmiotu „Podstawy ekonomii”. Sylabus ten przewiduje wyłącznie formę wykładu wspartego prezentacją multimedialną.

Szeroko stosowane są metody dyskusyjne oraz kazusy. Występują też elementy *problem-based learningu*. Na zajęciach korzysta się z takich technik dydaktycznych jak prezentacje multimedialne symulacje rozpraw oraz warsztaty praktyczne.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Program kształcenia realizowany w jednostce umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia w programach podlegających standardom kształcenia z 2007 r. oraz KRK. Pozwala on uzyskać zakładaną strukturę kwalifikacji absolwenta z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb studentów szczególnie uzdolnionych oraz studentów niepełnosprawnych. Absolwenci ocenianego kierunku uważają, iż są w pełni przygotowani do pracy zawodowej. Indywidualizacja kształcenia jest realizowana poprzez indywidualną organizację studiów oraz indywidualny plan i program studiów.

2) Efekty kształcenia przyjęte w jednostce, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość. Jednostka zapewnia realizację wszystkich efektów kształcenia. W bardzo wysokim stopniu zapewnia się studentom możliwość nabywania umiejętności praktycznych. Wskazane wyżej uwagi krytyczne dotyczą odosobnionych przypadków w skali całego programu, zatem nie powinny mieć wpływu na końcową ocenę.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów.

1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,

Na ocenianym kierunku „prawo” zajęcia dydaktyczne prowadzi w bieżącym roku akademickim 116 nauczycieli akademickich, w tym 28 nauczycieli akademickich wchodzących w skład minimum kadrowego wyżej wymienionego kierunku studiów (13 nauczycieli akademickich z tytułem naukowym profesora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego oraz 15 ze stopniem naukowym doktora), a także 88 pozostałych nauczycieli akademickich, którzy prowadzą zajęcia na kierunku „prawo”. Ogólna liczba wszystkich nauczycieli akademickich na ocenianym kierunku studiów jest w pełni wystarczająca.

2) Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów.

Zgodnie z Raportem samooceny do minimum kadrowego kierunku „prawo” Uczelnia zgłosiła 28 nauczycieli akademickich, w tym 13 w grupie samodzielnych nauczycieli

akademickich oraz 15 w grupie nauczycieli ze stopniem naukowym doktora. Zespół wizytujący PKA przeprowadził ocenę spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego na podstawie przesłanej dokumentacji, dokumentów przedstawionych podczas wizytacji i rozmów przeprowadzonych z władzami Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. W ocenie uwzględniono w szczególności posiadane stopnie naukowe i specjalizację naukową oraz dorobek nauczycieli akademickich. Sprawdzono również obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku akademickim oraz złożone oświadczenia o wliczeniu do minimum kadrowego.

Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów. Kopie dyplomów znajdujące się w teczkach zostały poświadczane za zgodność z oryginałem. We wszystkich teczkach znajdują się dokumenty potwierdzające uzyskanie stopni i tytułów naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy. W wyniku weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego ocenianego kierunku stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.). Stwierdzono także, że wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki § 13 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370), zgodnie z którym do minimum kadrowego są wliczani nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni nie krócej niż od początku semestru studiów. Analiza obciążenia nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe pozwala na stwierdzenie, iż wszyscy nauczyciele akademicy spełniają warunki określone w § 13 ust. 2 ww. rozporządzenia, który stanowi, iż nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego w danym roku akademickim, jeżeli osobiście prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku samodzielnych nauczycieli akademickich i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.

Podsumowując, do minimum kadrowego wizytowanego kierunku studiów można zaliczyć 13 nauczycieli akademickich w grupie osób posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego oraz 15 nauczycieli akademickich posiadających stopień doktora. Wobec powyższego minimum kadrowe na kierunku „prawo” jest spełnione. Wszyscy nauczyciele akademicy posiadają dorobek naukowy w reprezentowanym obszarze wiedzy. W minimum kadrowym są reprezentanci obszarów, do których przyporządkowane zostały efekty kształcenia, tj. obszaru nauk społecznych. Zajęcia dydaktyczne są prawidłowo obsadzone przez osoby o właściwych kompetencjach. Z analizy danych dotyczących składu minimum kadrowego na wizytowanym kierunku z okresu ostatnich 3 lat, tj. 2011/2012 – 2013/2014, przedstawionych Zespołowi wizytującemu PKA w trakcie wizytacji wynika, że

wszyscy nauczyciele akademicy zaliczeni do minimum kadrowego w bieżącym roku akademickim byli zaliczeni do minimum tego kierunku w roku akademickim 2012/2013 oraz 2011/2012. Wymagania dotyczące relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów są spełnione. W roku akademickim 2014/2015 liczba studentów kierunku „prawo” wynosiła 1620, zaś liczba nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe – 28, co oznacza, że na jednego nauczyciela akademickiego przypada w przybliżeniu 58 studentów. Zatem wymagania § 17 ust. 1 pkt 8 ww. rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego są spełnione (wymagania określone w przepisach: 1:160).

Zespół oceniający wizytował zajęcia w dniu wizytacji, zapoznając się ze sposobem ich prowadzenia, poziomem i wymaganiami, oceniając równocześnie bazę dydaktyczną i warunki prowadzenia zajęć na kierunku. Szczegółowe informacje dotyczące hospitowanych zajęć dydaktycznych oraz ich oceny zostały zawarte w **Załączniku nr 6**. Zajęcia wybierano losowo z planu zajęć dydaktycznych obowiązującego w semestrze letnim w bieżącym roku akademickim. Wszystkie zajęcia odbywały się zgodnie z planem i rozpoczęły punktualnie. Zajęcia prowadzone były przez osoby wykazane w rozkładach, w salach wykładowych dobrze dostosowanych do prowadzonych zajęć. Widoczny był wysoki poziom kompetencji osób prowadzących zajęcia, ich dobre przygotowanie do zajęć, a także umiejętności i doświadczenie dydaktyczne. Studenci byli aktywni i zainteresowani przebiegiem zajęć. Mieli dostęp do materiałów umożliwiających przygotowanie do zajęć.

3) jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

Władze Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego prowadzą politykę kadrową, która wspiera rozwój naukowy oraz rozwój kwalifikacji kadry dydaktycznej. Działania podejmowane przez jednostkę wspomagające rozwój naukowy kadry są następujące: konkursowy system zatrudniania promujący aktywność w zakresie podnoszenia kwalifikacji i zdobywania kolejnych stopni naukowych (w konkursie brane są pod uwagę osiągnięcia naukowe i dydaktyczne oraz wychowawcze i organizacyjne nauczyciela akademickiego), kształtowanie indywidualnego obciążenia dydaktycznego, które sprzyja odbywaniu praktyk i staży naukowych, możliwość ubiegania się o stypendia naukowe, możliwość uczestniczenia w stażach krajowych i zagranicznych, organizację corocznie konferencji naukowych z różnych obszarów aktywności naukowej pracowników Wydziału. Wydział wspiera podnoszenie kwalifikacji dotychczas zatrudnionych pracowników, dla których Uniwersytet Szczeciński jest podstawowym miejscem pracy.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego w pełni
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwia osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji na kierunku „prawo”;

2) Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia;

3) Wydział Prawa i Administracji prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych.

- *ocena stopnia dostosowania bazy dydaktycznej służącej realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów do możliwości osiągnięcia deklarowanych efektów kształcenia, w szczególności zapewniania dostępu do infrastruktury niezbędnej z uwagi na specyfikę kierunku (sale wykładowe, pracownie i laboratoria specjalistyczne oraz ich wyposażenie, dostęp do komputerów, Internetu, specjalistycznego oprogramowania, specjalistycznych baz danych, niezbędnego księgozbioru, w tym udostępnionego przez inne biblioteki, także wirtualnie). W przypadku stwierdzenia braków w tym zakresie należy wskazać w jaki sposób braki te mają wpływ na jakość kształcenia oraz jakie efekty kształcenia nie zostaną osiągnięte;*

Wydział Prawa i Administracji US mieści się w dwóch własnych budynkach o łącznej powierzchni całkowitej 7.660, 50 m² (7094,50 m² powierzchni użytkowej), przekazanych w 1990 i 1992 r. z zasobów Ministerstwa Obrony Narodowej. Budynek główny Wydziału znajduje się przy ul. Narutowicza 17a, drugi budynek zlokalizowany jest przy Al. Piastów 40b (ok. 10 minut drogi od budynku głównego).

W budynku głównym Wydziału mieszczą się sekretariat dziekana, dziekanaty, biblioteka, sala rady wydziału oraz większość pomieszczeń poszczególnych katedr, a także siedziby: samorządu studenckiego, ELSA, Studenckiej Poradni Prawnej. Mieszczą się tu także salonik dyskusyjny, księgarnia oferująca publikacje z dziedziny prawa, administracji, ekonomii i innych dziedzin nauki oraz bufet, szatnia i portiernia. W budynku tym znajduje się 10 sal ćwiczeniowych (o pojemności od 35 do 45 miejsc), 2 sale wykładowe (o pojemności 100 miejsc każda), 3 sale o pojemności po 64 miejsca (prowadzone są w nich wykłady z przedmiotów do wyboru, zajęcia dla słuchaczy studiów podyplomowych i ćwiczenia) oraz 3 salek seminaryjne (na 10-14 osób). Powierzchnia budynku to 5691,50 m², z czego 520 m² to powierzchnia biblioteki wydziałowej (w części piwnicy o powierzchni 188 m² znajdują się magazyny biblioteki wydziałowej). Budynek w 100% został poddany remontowi kapitalnemu. Większość prac remontowych wykonano ze środków własnych Wydziału. Wykonano podjazd do budynku dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Zaplanowane jest dobudowanie windy (warunkiem realizacji tego zamierzenia jest m. in. pozyskanie odpowiednich środków finansowych). W drugim budynku, przy Al. Piastów 40b, o powierzchni całkowitej 2969 m² (powierzchni użytkowej 1934 m²) mieszczą się trzy sale ćwiczeniowe (po 32 miejsca) oraz dwie duże sale wykładowe (każda o powierzchni 230 m²), przeznaczone na łącznie 634 osoby, a także pomieszczenia dwóch katedr, dwa pomieszczenia

kół studenckich, pomieszczenia socjalne dla pracowników dydaktycznych oraz bufet, szatnia i portiernia. Budynek ten w ciągu najbliższych lat zostanie poddany gruntownej modernizacji. Opracowany został projekt jego przebudowy. Budynki WPIA poddawane są wymaganym przeglądom. Zalecenia kontrolujących wykonywane są na bieżąco, natomiast prace wymagające zaangażowania większych środków realizowane są w miarę ich pozyskiwania.

Odpłatnie studenci mogą korzystać z bufetów umiejscowionych w każdym z budynków oraz z kserokopiarek znajdujących się w bibliotece Wydziału.

Bazę dydaktyczno-naukową Wydziału tworzą dwa zasadnicze składniki: księgozbiory biblioteki wydziałowej (a także poszczególnych katedr) oraz sprzęt komputerowy zapewniający dostęp do Internetu i fachowych baz danych. W obu budynkach WPIA studenci mogą bezpłatnie korzystać z dostępu do Internetu bezprzewodowego. Bezprzewodowa sieć WiFi umożliwia bezpieczny i kontrolowany dostęp do Internetu dla uprawnionych osób poprzez technologię bezprzewodowej łączności radiowej. System posiada zintegrowane systemy bezpieczeństwa sieciowego (typu firewall). Zastosowane punkty dostępowe umożliwią dostęp do Internetu z przepustowościami do 54 Mb/s (standardy IEEE 802.11abg) poprzez kanały szyfrowane (WPA2) z urządzeń przenośnych takich jak notebooki, PDA, palmtopy, telefony GSM typu smartfony itp. Dostęp do sieci jest realizowany poprzez przydzielanie odpowiednich uprawnień za pomocą hasła dostępnego dla studentów systemie eDziekanat.

Na WPIA studenci mają dostęp do systemu e-Dziekanat, który jest systemem umożliwiającym interaktywną (on-line) komunikację zarówno studentów z sekretariatem dziekanatu, jak i wykładowcom ze studentami przy pomocy internetu.

Funkcje systemu wykorzystywane przez studentów są następujące:

- dostęp studentów do informacji personalnych i związanych z kierunkiem;
- interaktywny wybór: przedmiotów, kierunków, fakultetów, promotorów itp. przez internet w ramach zdefiniowanych przez dziekanat terminów oraz w zależności od różnych kryteriów np.: średnie studenta;
- interaktywna komunikacja ze studentami przez przesyłanie indywidualne i masowe komunikatów, pism, e-maili i innych wiadomości na konta studentów;
- internetowa deklaracja ilości rat czesnego w ramach dowolnie ustalonych terminów;
- podgląd płatności do których jest zobowiązany student wraz z możliwością wydruku przelewu;
- przegląd dokonanych przez studenta wpłat i ich rozksięgowania;
- przegląd ocen z zaliczeń i egzaminów.

Ponadto studenci korzystają z systemu e-Stypendia, który jest systemem umożliwiającym internetowe wypełnianie wniosków stypendialnych. System obsługuje:

- stypendium socjalne,
- stypendium socjalne zwiększone,
- stypendium rektora dla najlepszych studentów,
- stypendium socjalne dla osób niepełnosprawnych,
- wniosek o przyznanie zapomogi,
- stypendium ministra za wybitne osiągnięcia.

Wydział dysponuje własnym sprzętem komputerowym zapewniającym dostęp do Internetu oraz fachowych baz danych. Na Wydziale znajduje się łącznie 104 komputerów (część dostępna jest dla czytelników w bibliotece). W każdym gabinecie pracownika naukowo-dydaktycznego znajduje się także sprzęt komputerowy z pełnym dostępem do Internetu i elektronicznych baz danych. Wszystkie sale dydaktyczne w budynku przy Al. Piastów 40B wyposażone są w sprzęt audiowizualny. W budynku głównym na ogólną liczbę 17 sal dydaktycznych – 14 z nich posiada takie wyposażenie, zaś dwie kolejne zostaną doposażone jeszcze w tym roku. Ponadto Wydział posiada: 26 laptopów; 77 drukarek, w tym urządzenia wielofunkcyjne; 18 kserokopiarek; 3 przenośne projektory multimedialne; 2 rzutniki pisma; 6 faksów, 1 aparat fotograficzny. Wydział na bieżąco modernizuje posiadany sprzęt komputerowy i audiowizualny. W 2015 roku wymienione zostaną terminale w sali multimedialnej biblioteki.

Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji wchodzi w skład uczelnianego systemu biblioteczo-informacyjnego Uniwersytetu Szczecińskiego. Gromadzi, opracowuje, przechowuje i udostępnia prawnicze piśmiennictwo naukowe oraz podstawową literaturę potrzebną czytelnikom (podręczniki, skrypty i literaturę pomocniczą) ze wszystkich dyscyplin reprezentowanych na Wydziale.

Sytuacja lokalowa Biblioteki jest korzystna. Biblioteka zajmuje przestronne pomieszczenia na parterze głównego budynku Wydziału Prawa i Administracji (520 m²) przy ul. Narutowicza 17a. W Bibliotece mieszczą się trzy Czytelnie: książek (20 miejsc), czasopism (40 miejsc), multimedialna (31 stanowisk komputerowych + 10 stanowisk do pracy z własnym komputerem) oraz Wypożyczalnia, uruchomiona w lutym 2010 r. W czytelni multimedialnej znajdują się ponadto 3 kserokopiarki, w tym 2 pracujące w trybie samoobsługowym przeznaczone dla studentów. Trzecia, przeznaczona dla pracowników Wydziału, umożliwia również drukowanie i skanowanie materiałów. Biblioteka posiada dwa dodatkowe pomieszczenia, tzw. recepcję i zaplecze. Są to wydzielone z całości 50-metrowe pomieszczenia. W recepcji umieszczono katalogi kartkowe oraz księgozbiór podręczny obejmujący wydawnictwa encyklopedyczne, leksykony wiedzy ogólnej i słowniki językowe oraz księgozbiór Wypożyczalni. Zaplecze pełni podwójną funkcję: magazynu i pracowni. Biblioteka posiada trzy magazyny, w dwóch przechowywane są wydawnictwa zwarte, w trzecim - wydawnictwa ciągłe.

Księgozbiór Biblioteki WPiA liczy 24 tysiące woluminów wydawnictw zwartych (w tym około 1300 woluminów to księgozbiór Wypożyczalni) i około 8,5 tysiąca woluminów wydawnictw ciągłych. Gromadzony jest on pod kątem potrzeb naukowo - dydaktycznych studentów pracowników naukowych WPiA. Zakres tych zbiorów obejmuje głównie: prawo i nauki prawne. Księgozbiór podzielony jest na dwie części: podręczny, udostępniany w tzw. wolnym dostępie oraz zgromadzony w magazynie. Księgozbiór podręczny książek został umieszczony w Czytelni książek. Podzielony jest według głównych dziedzin prawa. W obrębie działu, książki ułożone są kolejno według sygnatur. W Czytelni czasopism umieszczono księgozbiór podręczny wydawnictw ciągłych. Bieżące roczniki czasopism wyłożone są na specjalnych regałach, alfabetycznie wg tytułów, natomiast roczniki archiwalne ułożone są tematycznie na ponumerowanych regałach. Korzystanie z tych zbiorów ułatwia katalog wydawnictw ciągłych oraz alfabetyczny wykaz tytułów.

Wydział prenumeruje 163 tytuły czasopism polskich i 10 tytułów czasopism obcojęzycznych. Biblioteka ma dostęp do roczników czasopism obcojęzycznych zgromadzonych w polskich bibliotekach wydziałów prawa i realizacja zamówienia następuje za pośrednictwem stworzonej bazy czasopism importowanych.

Biblioteka posiada katalogi: kartkowy - alfabetyczny oraz rzeczowy wg UKD, a także katalog elektroniczny. Ten ostatni dostępny jest na stronie internetowej Biblioteki WPiA (bg.szczecin.pl/pl/prawo/prawo/prawo) oraz Biblioteki Głównej (bg.szczecin.pl). Jest to katalog centralny i obejmuje zbiory wszystkich bibliotek zakładowych US, uwzględnia wydawnictwa gromadzone po roku 1990. W roku 2010 Biblioteka WPiA US zrezygnowała z prowadzenia kartkowych kartotek topograficznych dla księgozbioru udostępnianego w wolnym dostępie, na rzecz ich elektronicznych odpowiedników tzw. wirtualnych półek. Dzięki temu rozwiązaniu czytelnicy poprzez katalog *on-line* mają dostęp do informacji o zasobach księgozbioru podręcznego

Elektroniczne bazy danych stanowią zasoby czytelnicy multimedialnej. Udostępnione są: Polska Bibliografia Prawnicza, bazy bibliograficzne i pełnotekstowe dostępne ze strony BG (np. Legal Source). Prenumerowanych jest kilka systemów informacji prawnej: LEX OMEGA, LEX POLONICA PERFECTA, LEGALIS, INFORLEX Biblioteka. Bazy te dostępne są w sieci Wydziału. Dostępna jest również baza Ars Lege, zawierająca głównie testy na aplikacje i inne materiały pomocnicze dla studentów prawa. W czytelnicy multimedialnej udostępniane są także wszelkiego rodzaju dodatki do książek i czasopism.

Ze zbiorów Biblioteki WPiA korzystają przede wszystkim pracownicy i studenci WPiA US. Bibliotekę odwiedzają również studenci innych wydziałów Uniwersytetu i innych uczelni wyższych. Biblioteka WPiA jest także ważnym ośrodkiem informacji prawnej dla mieszkańców Szczecina. Baza dydaktyczna oferowana przez Uczelnię, w opinii studentów, w pełni pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Zajęcia odbywają się w salach wykładowych, ćwiczeniowych oraz w laboratoriach komputerowych. Sale wykładowe oraz ćwiczeniowe posiadają sprzęt audiowizualny. Laboratoria komputerowe są wyposażone w wystarczającą ilość komputerów, aby każdy ze studentów biorący udział w zajęciach pracował samodzielnie. W opinii studentów Uczelnia w pełni zapewnia oprogramowanie niezbędne do osiągnięcia efektów kształcenia zgodnych ze specyfiką kierunku. Studenci na terenie Uczelni mają możliwość dostępu do Internetu. Według studentów ocenianego kierunku Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji funkcjonuje sprawnie i spełnia ich oczekiwania względem dostępnego księgozbioru. Rezerwacja tytułów w Bibliotece możliwa jest drogą elektroniczną. Studenci pozytywnie ocenili taką formę rezerwacji książek. Miejsca praktyk programowych studenci organizują we własnym zakresie lub korzystają z placówek oferowanych przez Uczelnię. Porozumienia w sprawie praktyk Uczelnia zawarła z m.in.: Sądem Apelacyjnym w Szczecinie, Sądem Okręgowym w Szczecinie, Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w Szczecinie, Wojskowym Sądem Garnizonowym w Szczecinie, Prokuraturą Okręgową w Szczecinie oraz Instytutem Pamięci Narodowej – Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

- *ocena bazy instytucji, w których prowadzone są zajęcia praktyczne oraz prawidłowości doboru miejsc odbywania praktyk;*

Praktyki zawodowe realizowane przez studentów WPiA US obejmujące wszystkich studentów kierunku Prawo (stacjonarnych i niestacjonarnych) zapewniają studentowi kontakt z różnymi instytucjami stosującymi prawo (m.in. sądy, prokuratury, kancelarie radcowskie, adwokackie, notarialne, komornicze, organy administracji publicznej).

Opiekun praktyk programowych zawiera porozumienia z organizatorami praktyk, zazwyczaj na okres jednego roku akademickiego, ewentualnie na okres kilku kolejnych lat.

Szeroki zakres podmiotów, w których student może odbyć praktykę umożliwia dobór miejsca jej odbywania dostosowany do indywidualnych predyspozycji studenta oraz zapewnia pogłębianie różnych efektów kształcenia. Wybór miejsca odbywania praktyki przez studenta, zgodny z jego zainteresowaniami i ewentualnymi przyszłymi planami zawodowymi, najpełniej pozwala na zapoznanie się z charakterystyką pracy przedstawicieli poszczególnych zawodów prawniczych, z podstawowymi zasadami funkcjonowania organów wymiaru sprawiedliwości oraz metodyką ich pracy.

Oprócz praktyk programowych studenci kierunku Prawo mają możliwość odbywania praktyk u innych podmiotów, na podstawie indywidualnych porozumień. Studenci wykazują zainteresowanie praktykami w urzędach skarbowych oraz innych organach administracji publicznej. Ponadto działające na wydziale Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa (ELSA) wspomaga pracę opiekuna praktyk, organizując możliwość odbywania praktyk wykraczających poza ramy praktyk programowych, m.in. w Federacji Konsumentów w Szczecinie czy w Biurze Porad Obywatelskich.

- *ocena przystosowania infrastruktury dydaktycznej do potrzeb studentów niepełnosprawnych;*

Władze WPiA US podejmują różnorodne działania zmierzające do jak najlepszej obsługi studentów niepełnosprawnych w istniejących uwarunkowaniach i ograniczeniach lokalowych. W budynku głównym wykonano podjazd do budynku dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Pełne dostosowanie obiektu do potrzeb studentów niepełnosprawnych będzie jednak możliwe dopiero wraz z rozpoczęciem użytkowania nowego budynku Wydziału, zaprojektowanego od podstaw z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych. Obecnie pełne zaspokojenie potrzeb osób niepełnosprawnych natrafia na ograniczenia wynikające z tego, że w momencie projektowania obu budynków Wydziału potrzeby osób niepełnosprawnych nie stanowiły kryterium dopuszczenia budynku do użytkowania.

W budynkach WPiA znajdują się sanitariaty dostępne dla niepełnosprawnych studentów mających problemy z poruszaniem się, wyposażone także w przewijaki dla niemowląt.

Studenci z uszkodzonym narządem ruchu mają prawo do korzystania z transportu organizowanego przez Uczelnię, który zapewnia bezpłatne przejazdy z miejsca zamieszkania na terenie Szczecina na zajęcia dydaktyczne, do biblioteki lub obowiązkowe praktyki na podstawie Regulaminu korzystania z usług transportowych US świadczonych na rzecz studentów niepełnosprawnych.

Studenci niepełnosprawni mogą także korzystać z Biblioteki US. Na parter budynku prowadzą schody, na których zamontowana jest platforma dla wózków. Dalsza część budynku jest prawie w całości dostępna, wyposażona w windę. W Czytelni Książek osoby z dysfunkcją narządu wzroku mogą skorzystać z profesjonalnego powiększalnika ClearView. Sprzęt wyposażony został w pakiet opcji podstawowych oraz w pakiet opcji zaawansowanych. Powiększalnik umożliwia samodzielne czytanie tekstów drukowanych i pisanych ręcznie, a także oglądanie zdjęć, obrazków oraz wykresów. Podstawową funkcją tego urządzenia jest powiększanie obrazu danego obiektu.

W związku z liczną grupą osób z dysfunkcją wzroku - studenci mogą korzystać z specjalistycznego sprzętu zakupionego przez Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych. Specjalistyczny sprzęt dla osób niedowidzących stanowi:

- 1) Braillex 66 s- monitor brajlowski, który posiada 66 interaktywnych modułów Brajlowskich, które idealnie mieszczą standardowy tekst dokumentu Windows, a nawet długie linie posiadające powyżej 130 znaków. Dzięki portowi USB podłączenie linijki do komputera jest bardzo proste.
- 2) Drukarka Brajlowska INDEX EVEREST do druku dwustronnego na pojedynczych arkuszach papieru brajlowskiego pobieranych z podajnika, z prędkością 95 znaków na sekundę (324 strony na godzinę. Posiada panel oznaczony Braille'em, a po naciśnięciu klawisza wymawia jego znaczenie.
- 3) Skaner Pustek Opticbook z wykorzystaniem opatentowanej technologii SEE (Shadow Elimination Element). Dzięki specjalnej konstrukcji lampy, dużej głębi optycznej oraz ograniczeniu do minimum szerokości obudowy urządzenie skanuje zawartość zgiętej strony nawet bardzo blisko środka książki.
- 4) Supernova Standard jest połączeniem programu udźwiękawiającego Hal, programu powiększającego Lunar oraz syntezy mowy Orpheus. Program Supernova, ze względu na swoją funkcjonalność i duże możliwości konfiguracji, jest unikalnym produktem. Połączenie programu powiększającego z czytającym i wyświetlającym w Brailu daje olbrzymie możliwości tam, gdzie komputery używane są przez wiele osób wymiennie.
- 5) Lunar Plus Program powiększająco mówiący wersja Pendrive. Program powiększającym i mówiącym dla Windows 2000/XP. Pen edition oznacza, że oprogramowanie możesz przenosić od komputera do komputera, ponieważ znajduje się na PenDrive, podłączanym do komputera poprzez złącze USB.
- 6) Lunar Plus program powiększająco mówiący dla Windows XP oraz Vista.

Istnieje możliwość wypożyczenia z Biura ds. Osób Niepełnosprawnych sprzętu wspomagającego - systemu FM oraz korzystania z programów dźwiękowych.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego³ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Oceniając w sposób syntetyczny infrastrukturę dydaktyczną i naukową stwierdzić należy, że baza dydaktyczna pozwala na realizację zadań dydaktyczno - naukowych i ma pozytywny wpływ na jakość kształcenia, choć jak stwierdzono wymaga już

podjęcia działań dostosowawczych do współczesnych wymogów architektonicznych. Biblioteka Wydziału jest biblioteką specjalistyczną spełniającą oczekiwania zarówno studentów jak i pracowników, księgozbiór jest sukcesywnie uaktualniany, zakup księgozbioru w całości jest z funduszy własnych Wydziału. Biblioteka oferuje dostęp do wszystkich elektronicznych narzędzi wyszukiwawczych. Biblioteka jest mocnym punktem Wydziału.

Stwierdzono poprawność doboru instytucji w których odbywane są studenckie praktyki zawodowe. Infrastruktura dydaktyczna - naukowa dostosowana jest do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów.

Badania naukowe prowadzone przez pracowników Wydziału Prawa i Administracji US obejmują wszystkie dziedziny nauk prawnych. Prace naukowe charakteryzuje ścisły związek przede wszystkim z rozwojem poszczególnych dyscyplin naukowych, przyczyniając się w znacznym stopniu do ich rozwoju. Badania naukowe na Wydziale Prawa i Administracji są prowadzone przez pracowników wszystkich Katedr.

W latach 2013-2014 ze środków finansowych przyznanych na działalność statutową były następujące zadania badawcze:

- 1) w Katedrze Prawa Cywilnego i Handlowego: cywilnoprawny status wspólnoty mieszkaniowej, zasada wolności umów i jej ograniczenia, charakter prawny uchwał organów osób prawnych;
- 2) w Katedrze Postępowania Cywilnego: pomoc prawna w sprawach cywilnych, dochodzenie roszczeń cywilnoprawnych pacjentów i konsumentów w polskim i europejskim systemie prawnym, dowody i postępowanie dowodowe w tzw. procesach lekarskich;
- 3) w Katedrze Postępowania Karnego: granice stosowania ekstradycji i europejskim nakazem aresztowania, rola prezesa sądu pierwszej instancji w postępowaniu karnym;
- 4) w Katedrze Prawa i Postępowania Administracyjnego: przemiany stanu nauki i prawodawstwa w obszarze prawa i postępowania administracyjnego, postępowania sądowoadministracyjnego, postępowania egzekucyjnego w administracji oraz nauki administracji w okresie ostatniej dekady z perspektywy obecności Polski w Unii Europejskiej;
- 5) w Katedrze Tworzenia i Wykładni Prawa w zakresie praktycznego związku między dyrektywami redagowania a interpretowania tekstów aktów prawnych oraz rzeczywistego poziomu komunikatywności tekstów aktów prawnych (technik jego zapewnienia i realizacji);
- 6) w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa: odpowiedzialność w prawie i prawoznawstwie;
- 7) w Katedrze Prawa Finansowego: przemiany stanu nauki i prawodawstwa w obszarze prawa finansowego w okresie 25 lat, kształtowanie źródeł dochodów własnych i zasilających w samorządzie terytorialnym;
- 8) w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego: proces fragmentacji prawa międzynarodowego w perspektywie aktywności wybranych podmiotów prawa

międzynarodowego, rola sądów międzynarodowych w procesie formowania prawa międzynarodowego;

- 9) w Katedrze Prawa Pracy i Polityki Społecznej: problematyka prawna zasady swobody umów w prawie stosunku pracy w XXI wieku, charakter prawny umów szkoleniowych z aplikantami w nowej rzeczywistości prawnej;
- 10) w Katedrze Prawa Karnego: przestępstwa podobne w polskim prawie karnym, czas popełnienia czynu zabronionego w polskim prawie karnym;
- 11) w Katedrze Prawa Ochrony Środowiska: gospodarowanie odpadami w świetle nowej ustawy o odpadach oraz gospodarowanie zasobami środowiska;
- 12) w Katedrze Prawa Konstytucyjnego i Integracji Europejskiej: efektywność europejskiego i polskiego systemu ochrony praw człowieka, system źródeł prawa Unii Europejskiej w kontekście obowiązywania Konstytucji RP;
- 13) w Katedrze Prawa Rzymskiego, Historii Prawa i Doktryn: daniny naturalne w prawie skarbowym II Rzeczypospolitej, małżeństwo rzymskie – przemiany strukturalne, tradycje rzymskie w polskim prawie cywilnym, ze szczególnym uwzględnieniem prawa rodzinnego i spadkowego;
- 14) w Katedrze Prawa Samorządu Terytorialnego; wpływ Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego na prawo wewnętrzne w Polsce;
- 15) w Katedrze Prawa Gospodarczego Publicznego: nowe tendencje w prawie ochrony konkurencji ze szczególnym uwzględnieniem polskiego porządku prawnego, europejskie wolności gospodarcze, organizacja i funkcjonowanie gospodarki komunalnej.

Efektom prac naukowych i naukowo-badawczych są przede wszystkim monografie, rozdziały w monograficznych pracach zbiorowych, artykuły i zbiory artykułów, które są refleksjami nad badanymi zagadnieniami z punktu widzenia różnych dyscyplin naukowych. Badane instytucje prawa są przedstawiane w optyce nauk historyczno-prawnych, teoretyczno-prawnych czy różnych dogmatyk prawniczych – prawa konstytucyjnego, karnego, cywilnego, administracyjnego, podatkowego itd. Rezultatem prowadzonych badań naukowych jest także formułowanie licznych wniosków *de lege lata* oraz *de lege ferenda*.

W dorobku pracowników Wydziału znajduje się wiele publikacji przygotowanych na potrzeby praktyki prawniczej, które wielokrotnie są przywoływane w uzasadnieniach wyroków sądów oraz Trybunału Konstytucyjnego. Opracowanych zostało wiele podręczników autorskich adresowanych m. in. do studentów (prawa, administracji, ekonomii i zarządzania), aplikantów i praktyków. Pracownicy Wydziału upowszechniają wyniki prowadzonych przez siebie badań także prowadząc wykłady dla praktyków (m. in. sędziów, asystentów i referendarzy sądowych, adwokatów, radców prawnych, notariuszy, pracowników administracji publicznej). Od wielu lat są członkami komitetów redakcyjnych i rad naukowych prawniczych czasopism naukowych.

Z dotacji na działalność statutową polegającą na prowadzeniu badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich finansowane były następujące zadania badawcze pracowników oraz uczestników studiów doktoranckich, którzy nie ukończyli 35 roku życia:

- 1) Główna Komisja Orzekająca w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych – analiza kierunków myśli orzeczniczej;
- 2) Dowód z opinii biegłego jako środek dowodowy w postępowaniu cywilnym na przykładzie tzw. procesów lekarskich;
- 3) Władztwo finansowe gminy;
- 4) Obowiązek kontraktowania w obrocie cywilnoprawnym;
- 5) Czynności notarialne wykonywane przez konsula w obrocie prawnomiędzynarodowym;
- 6) Podstawy prawne funkcjonowania krajowych organów regulacyjnych w ramach europejskich sieci organów regulacyjnych;
- 7) Akt oskarżenia w polskim postępowaniu karnym;
- 8) Język sądowy jako język okołoprawny;
- 9) Cywilnoprawny status wspólnoty mieszkaniowej;
- 10) Formy przeddokonania czynu zabronionego w polskim prawie karnym – przygotowanie i usiłowanie;
- 11) Problem obiektywizacji odpowiedzialności w prawie publicznym w perspektywie filozofii prawa;
- 12) Pozycja krajów związkowych w kontekście zasady państwa federalnego w systemie konstytucyjnym Republiki Federalnej Niemiec;
- 13) Kontrola konstytucyjności w ramach współczesnego konstytucjonalizmu w aspekcie temporalnym;
- 14) Przestępstwo udaremniania lub uszczuplenia zaspokożenia wierzytelności – art. 300 § 2 k.k.;
- 15) Znaczenie podobieństwa przestępstw dla instytucji polskiego prawa karnego materialnego;
- 16) Problematyka prawna inseminacji post mortem;
- 17) Niebezpieczeństwo w prawie karnym;
- 18) Postępowanie dowodowe przed organami administracji publicznej z uwzględnieniem specyfiki tzw. szczególnych postępowań administracyjnych;
- 19) Administracyjno-prawne ograniczenia swobodnego przepływu towarów w Unii Europejskiej;
- 20) Analiza orzecznictwa Prezesa UOKiK oraz Komisji Europejskiej w zakresie rynku właściwego żywności;
- 21) Analiza porównawcza dorobku naukowego oraz rozstrzygnięć organów antymonopolowych Unii Europejskiej oraz Polski dotyczących problematyki wyznaczania rynku właściwego.

Z profilem naukowym i badawczym Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego wiążą się bezpośrednio podejmowane przez studentów przy dużym wsparciu władz Uczelni, nauczycieli akademickich Wydziału, zwłaszcza opiekunów kół naukowych, inicjatywy studentów dotyczące wydawania studenckich czasopism oraz działalności w kołach naukowych. Badania naukowe studentów prowadzone w latach 2009 – 2014 r. obejmowały szereg problemów prawnych w obszarach wiedzy odpowiadających obszarowi kształcenia ocenianego kierunku Prawo, w szczególności w następującym zakresie:

- 1) historia ustroju państwa i prawa polskiego,
- 2) prawo rzymskie,

- 3) prawo konstytucyjne,
- 4) prawo cywilne (w tym prawo cywilne część ogólna, prawo rzeczowe, prawo spadkowe),
- 5) postępowanie cywilne,
- 6) prawo karne,
- 7) postępowanie karne,
- 8) prawo gospodarcze publiczne,
- 9) prawo finansowe (w tym prawo podatkowe),
- 10) prawo handlowe,
- 11) prawo Unii Europejskiej,
- 12) prawo administracyjne,
- 13) prawo ochrony środowiska,
- 14) etyka zawodów prawniczych,
- 15) teoria prawa,
- 16) prawo ochrony własności intelektualnej,
- 17) podstawy ekonomii.

Rezultat intensywnie prowadzonych prac badawczych przez studentów stanowiły opublikowane prace w formie artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych. Opublikowano 80 artykułów w czasopismach: Przegląd Prawa Handlowego, Myśl socjaldemokratyczna, wydziałowe czasopismo studenckie KazUS, Czasopismo Koła Naukowego Prawa Finansowego FiskUS, wydziałowe czasopismo studenckie Studencki Przegląd Prawniczy oraz In gremio (dwumiesięcznik szczecińskich środowisk prawniczych). Przygotowano 23 opracowania opublikowane w pracach zbiorowych, w tym także wydanych przez wydawnictwa uczelniane (m. in. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego) oraz renomowane wydawnictwa prawnicze (m. in. C.H.Beck). Złożono do publikacji trzy kolejne prace zbiorowe: „Arbitraż i Mediacja II. Prace studentów i absolwentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego” oraz przygotowane przez studentów - członków Koła Naukowego Prawa Rodzinnego i Spadkowego *Cor civilia* monografie pt. 50 lat służby Kodeksu Cywilnego na rzecz obywateli i pt. Współczesne problemy prawa rodzinnego i spadkowego.

Wyniki prac badawczych studenci prezentowali w wystąpieniach podczas konferencji i seminariów, które były organizowane na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego oraz innych krajowych i zagranicznych uniwersytetach (m. in. w Didim w Turcji, w Dakarze, Luksemburgu)

Studenci ocenianego kierunku mają możliwość rozwoju naukowego poprzez uczestnictwo w studenckich kołach naukowych oraz udział w badaniach naukowych. Na Wydziale Prawa i Administracji obecnie funkcjonują następujące koła naukowe: Prawa Spadkowego i Rodzinnego *Cor Civilia*, Prawa Ochrony Środowiska, Prawa Gospodarczego Publicznego, Arbitrażu i Mediacji, Prolepsis, Etyki Prawnicy i Filozofii Prawa ETHOS, Prawa Finansowego i Finansów Publicznych FISKUS, Nauk Penalnych, Administracyjne Koło Naukowe, ELSA The European Law Student’s Association Szczecin. W ramach działalności w kołach naukowych studenci organizują warsztaty z udziałem specjalistów w dziedzinie

prawa, wyjeżdżają na konferencje ogólnopolskie oraz biorą udział w publikacjach m.in. monografii.

Studenci ocenianego kierunku zauważają wpływ współpracy naukowej i badawczej z instytucjami z otoczenia gospodarczego oraz innymi uczelniami na proces dydaktyczny. Przykładem są wykłady zagranicznych nauczycieli akademickich oraz osobistości związanych z prawem z otoczenia gospodarczego.

- *ocena wpływu współpracy naukowej i badawczej z innymi uczelniami lub instytucjami z otoczenia gospodarczego i społecznego na proces dydaktyczny;*

O współpracy naukowej i badawczej z innymi uczelniami świadczą przede wszystkim organizowane lub współorganizowane przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego konferencje krajowe i międzynarodowe oraz zawarte stałe umowy o współpracy z uczelniami zagranicznymi, służące rozwojowi badań naukowych, wymianie doświadczeń dydaktycznych i indywidualizacji studentów (dzięki nim możliwe są wymiana studentów i nauczycieli akademickich, kwerendy biblioteczne itp.).

Istotną rolę w rozwoju współpracy z zagranicznymi ośrodkami naukowymi odgrywają: wykłady profesorów wizytujących z uniwersytetów europejskich (m.n. prof. T. Freixes z Autonomicznego Uniwersytetu w Barcelonie i prof. V. Diler, Hitit University, Turcja), wykłady otwarte (m.in. prof. A. Cerri z Uniwersytetu La Sapienza w Rzymie; prof. dr hab. M. L. Entin z Moskiewskiego Państwowego Instytutu Spraw Międzynarodowych, prof. Ibrahim O. Kaboglu z Uniwersytetu Marmara Istanbul) i seminaria naukowe w Salonie Dyskusyjnym WPiA (m. in. z udziałem prof. S. Hosody z Uniwersytetu Ryukoku w Kioto).

W latach 2006-2013 prowadzone były dwujęzyczne studia podyplomowe MASTER EUROPÉEN (DIE) „Droit et Politiques de l'intégration Européenne: Droit Constitutionnel européen et multilevel constitutionalism” (Prawo i polityka integracji europejskiej - wielopoziomowy konstytucjonalizm). Studia były prowadzone wspólnie z Uniwersytetami: Autonomicznym w Barcelonie (Universidad Autonomia de Barcelona), Montpellier I (Universite de Montpellier) oraz w Mediolanie (Universita degli Studia di Milano), na zasadach określonych w umowie dotyczącej projektu 29438-IC-1-2005 – Erasmus – PROGUC-2, w językach wykładowych angielskim i francuskim. Pierwszy semestr studiów studenci realizowali w Barcelonie, drugi w Montpellier albo w Mediolanie, natomiast trzeci na WPiA US. Podczas czwartego semestru studenci odbywali praktyki, przeważnie w instytucjach europejskich. Egzamin dyplomowy był przeprowadzany w Montpellier albo w Mediolanie.

W każdym semestrze około 12-16 profesorów zagranicznych odbywało zajęcia na WPiA US. Zajęcia były prowadzone w języku angielskim lub francuskim i były otwarte dla studentów i doktorantów. Program studiów i jego realizacja umożliwiały nabycie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oczekiwanych od absolwentów tego typu studiów w różnych państwach europejskich. Studia ukończyło około 100 osób, wszyscy absolwenci zostali zatrudnieni w instytucjach europejskich i międzynarodowych.

Wydział Prawa i Administracji US uczestniczył także w latach 2009-2013 w projekcie MENU FOR JUSTICE – TOWARRDS AN EUROPEAN CURRICULUM STUDIORUM

ON JUDICIAL STUDIES, numer projektu 156171-LLP-1-2009-1-IT-ERASSMUS-ENWA. Był to projekt koordynowany przez Uniwersytet Boloński z udziałem 50 uniwersytetów europejskich. W jego realizacji uczestniczyli także studenci ostatnich lat jednolitych studiów magisterskich na kierunku prawo, doktoranci oraz młodzi pracownicy naukowci. Wyniki badań zostały opublikowane (Legal education and judicial training in Europe, Toward innovations in legal education Utrecht, wyd. ELEVEN 2013) i z powodzeniem wykorzystywane w procesie dydaktycznym na Wydziale.

Ponadto Wydział Prawa i Administracji i Uniwersytet Szczeciński w latach 2012-2014 uczestniczyli w projekcie Epogender, finansowanym w ramach programu Daphne I. Program ten realizowany jest przez Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet z Taragony, Autonomiczny Uniwersytet w Barcelonie (UAB), Bułgarskie Stowarzyszenie Sędziów (BJA) i dotyczy implementacji dyrektywy 2011/99/EU do krajowych porządków prawnych, numer projektu JUST/2012/DAP/AG/3531 z dnia 17 grudnia 2012 roku. W ramach programu prowadzona była szeroka działalność informacyjna, opierająca się przede wszystkim na organizacji konferencji i warsztatów, które odbywały się z udziałem radców prawnych, adwokatów oraz sędziów sądów powszechnych oraz administracyjnych. Umożliwiał on m. in. włączenie studentów ostatniego roku jednolitych studiów prawniczych do procesu prowadzenia badań naukowych oraz nawiązanie współpracy z praktykami.

W formie współpracy nauczyciele akademicy WPiA US prowadzą:

1) badania o charakterze interdyscyplinarnym, angażujące pracowników kilku Katedr (m. in. temat badawczy: Konstytucyjny system źródeł prawa po 15 latach obowiązywania Konstytucji RP),

2) badania polegające na wielopoziomowej współpracy z innymi ośrodkami naukowymi w Polsce, np.:

a) współpraca pracowników Katedr: Prawa Ochrony Środowiska, Prawa Finansowego i Prawa Samorządu Terytorialnego z Wydziałem Prawa, Administracji i Ekonomii we Wrocławiu przy realizacji projektu badawczego pt. „Zadania gmin w zakresie organizowania i funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi po zmianach polskiej regulacji prawnej”, w okresie od 14 lipca 2012 r. do 30 listopada 2013 r.;

b) współpraca pracowników Katedr: Prawa Finansowego i Prawa Samorządu Terytorialnego z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu w Białymstoku przy realizacji projektu badawczego NCN pt. „Roczność i wieloletniość w finansach publicznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej”.

Podejmowane przedsięwzięcia sprzyjały integracji środowiska naukowego oraz umożliwiły rozpowszechnienie wyników prowadzonych prac badawczych prowadzonych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego w innych krajowych i zagranicznych ośrodkach naukowych. Przykładem tego rodzaju przedsięwzięć są np.:

1) 5 recenzowanych opracowania:

a) Prawne i organizacyjne obowiązki gmin w postępowaniu z odpadami komunalnymi, Kolonia Limited 2012;

b) XXV lat przeobrażeń w prawie finansowym i prawie podatkowym – ocena dokonań i wnioski na przyszłość, Szczecin 2014;

- c) Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne, tom I i II, pod red. J. Sługockiego, Presscom Wrocław 2014;
- d) Wokół Konstytucji i zdrowego rozsądku. Prace dedykowane Profesorowi Tadeuszowi Smolińskiemu. Wydział Prawa i Administracji, Wielkopolska Wyższa Szkoła Humanistyczno - Ekonomiczna, Szczecin - Jarocin 2011;
- e) Prawa dziecka. Konteksty prawne i pedagogiczne, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2012;

2) Księgi Jubileuszowe, m. in. W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Szczecin 2010.

Przedstawiciele lokalnego środowiska prawniczego są członkami Komitetu Redakcyjnego wydziałowego czasopisma *Acta Iuris Stetinensis*, w którym publikowane są artykuły naukowe, orzeczenia sądów działających na obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Szczecinie oraz Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie wraz ze sporządzonymi do nich glosami. Z założenia wspólne wydawanie czasopisma ma służyć wymianie poglądów pomiędzy pracownikami, doktorantami i wybitnymi studentami WPiA US a sędziami, adwokatami, radcami i prokuratorami ze Szczecina i regionu Pomorza Zachodniego. Przyjęta formuła czasopisma ma istotne znaczenie dla edukacji prawniczej i szeroko pojętej integracji środowisk prawniczych. Przedstawiciele lokalnego środowiska prawniczego, będący członkami Komitetu Redakcyjnego patronatem obejmują także organizowane przez WPiA US konferencje naukowe, czy inne wydarzenia naukowe (np. numer specjalny czasopisma *Acta Iuris Stetinensis* 2014, nr 6 pt. Kodeks rodzinny i opiekuńczy po wielkich nowelizacjach został zadedykowany Profesorowi Tadeuszowi Smyczyńskiemu, pracownikowi WPiA US).

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego³ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Wydział Prawa i Administracji jest dobrze działającym ośrodkiem naukowym zarówno w zakresie badań o zasięgu krajowym jak i we współpracy z uczelniami zagranicznymi.

W zakresie działalności badawczej WPiA dynamicznie rozwija formy współpracy zagranicznej - z czynnym udziałem nauczycieli akademickich i studentów.

W efekcie zapewnienia współdziałania WPiA z interesariuszami zewnętrznymi w szerszym wymiarze otoczenia dba o ofertę dydaktyczną i jakość kształcenia studentów analizowanego kierunku studiów. Na podstawie przedłożonych dokumentów (uzyskanych również w trakcie wizytacji) nie jest jednak możliwa ocena współdziałania WPiA z otoczeniem społeczno – gospodarczym w zakresie prowadzenia badań naukowych.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię.

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów,

Podstawą przyjęcia kandydata na studia na kierunku prawo zarówno w formie stacjonarnej jak i niestacjonarnej są, zgodnie z Uchwałą nr 60/2012/2013 Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, wyniki z egzaminu maturalnego. Zgodnie z uchwałą przedmioty punktowane, zdawane przez kandydata na maturze, to:

- język polski lub język mniejszości narodowej,
- historia lub matematyka lub filozofia lub wiedza o społeczeństwie lub geografia,
- język obcy nowożytny.

Limity przyjęć na studia, w opinii studentów, uwzględniają potencjał dydaktyczny jednostki. Zasady rekrutacji na kierunek prawo nie posiadają uregulowań; dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Kwalifikacje wymagane od kandydatów na studia są w ocenie studentów wystarczające do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku.

- 2) System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen.

Program nauczania oraz sposób zaliczania przedmiotu jest omawiany przez nauczycieli akademickich ze studentami podczas pierwszych zajęć. W opinii studentów założenia dotyczące wymagań egzaminacyjnych są konsekwentnie przestrzegane przez wykładowców. Weryfikacja wiedzy oraz umiejętności realizowana jest poprzez testy, kolokwia, prace pisemne oraz egzaminy w formie pisemnej i ustnej. Prowadzący przedmioty w ocenie końcowej uwzględniają również aktywność studentów podczas zajęć. Według studentów formy weryfikacji wiedzy i umiejętności pozwalają na ich sprawdzenie w każdym z obszarów kształcenia.

System osiągnięć studentów jest w opinii studentów zrozumiały, obiektywny i sprawiedliwy oraz zorientowany na proces uczenia się. Bieżąca weryfikacja osiągnięć studenta oraz ocena aktywności podczas zajęć stymulują proces uczenia się studenta.

W opinii studentów nauczyciele akademicy udostępniają im sprawdzone i ocenione prace pisemne a informacje o terminach poprawkowych są podawane do wiadomości z odpowiednim wyprzedzeniem np. 7-dniowym lub na początku sesji egzaminacyjnej w przypadku egzaminów.

- 3) Struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów.

Uczelnia uczestniczy w programie wymiany krajowej MOST oraz programie wymiany międzynarodowej Erasmus+. Studenci kierunku prawo chętnie wyjeżdżają na studia w ramach programu MOST oraz na studia i praktyki w ramach programu Erasmus. W roku akademickim 2013/2014 36 studentów wyjechało na studia zagraniczne, natomiast 5 studentów wyjechało na praktyki. W roku akademickim 2012/2013 było to odpowiednio 28 i 13 studentów. Podczas spotkania z ZO PKA studenci pozytywnie ocenili wsparcie Uczelni w zakresie merytorycznym i finansowym osób wyjeżdżających, jak również w zakresie zaliczania okresu studiów odbytego poza uczelnią macierzystą. W ramach programu Erasmus,

Uczelnia przyjmuje również studentów z zagranicznych uczelni. W roku akademickim 2013/2014 kierunek prawo na Uniwersytecie Szczecińskim wybrało 13 studentów spoza Polski, natomiast w roku akademickim 2012/2013 – 28. Uczelnia prowadzi zajęcia w języku angielskim na kilkudziesięciu przedmiotach, starając się dostosować do wymogów stawianych przez studentów zagranicznych.

Studenci kierunku prawo wiedzą co to jest system punktów ECTS i wykorzystują możliwości przez niego stworzone poprzez np. wymianę studencką, przedmioty do wyboru.

Lektoraty są w opinii studentów prowadzone w sposób pozwalający na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Studenci ocenianego kierunku mają możliwość nauki języka angielskiego, niemieckiego, hiszpańskiego, francuskiego i rosyjskiego. Grupy podzielone są według stopnia zaawansowania studentów.

- 4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

System opieki naukowej i dydaktycznej działa poprawnie na ocenianym kierunku. Wszelkie informacje związane z tokiem studiów, organizacją roku akademickiego oraz harmonogramem zajęć są w opinii studentów ogólnodostępne i podawane do wiadomości z odpowiednim wyprzedzeniem. Komunikaty i ważne informacje związane z wydarzeniami na Uczelni jak i dokumenty związane z organizacją studiów są udostępniane za pośrednictwem strony internetowej Wydziału oraz w gablotach w budynku głównym Wydziału.

Zasady dotyczące dyplomowania opisane są w *Regulaminie studiów w Dziale VIII. Warunku ukończenia studiów*, w *Uchwale nr 101/2011/2012 Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 29 czerwca 2012r. w sprawie formalnych i merytorycznych kryteriów pracy dyplomowej (licencjackiej i dyplomowej)* oraz w *Uchwale nr 47/2013/2014 Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 28 lutego 2014r. w sprawie przygotowania i przebiegu egzaminu dyplomowego na studiach I i II stopnia oraz na jednolitych studiach magisterskich*.

Dobór promotorów następuje spośród nauczycieli akademickich wyznaczonych w danym semestrze do prowadzenia seminariów. Zapisy na seminaria odbywają się drogą elektroniczną za pośrednictwem systemu e-dziekanat. Grupy seminaryjne składają się z 8-12 studentów.

Dostępność Dziekanatu została oceniona przez studentów kierunku prawo neutralnie. Studenci negatywnie ocenili natomiast sposób funkcjonowania Dziekanatu oraz postawę pracowników wobec studentów. Godziny otwarcia Dziekanatu, według studentów, są dostosowane do ich potrzeb. Uczelnia posiada również system e-dziekanat, do którego każdy ze studentów posiada dostęp poprzez swoje indywidualne konto. W opinii studentów system ten jest mało rozbudowany, przez co rzadko wykorzystywany przez studentów. W systemie studenci mogą znaleźć karty okresowych osiągnięć studenta, naliczone opłaty oraz zarejestrować się w celu pobierania stypendium z funduszu pomocy materialnej.

Wszelkie skargi i wnioski związane z procesem kształcenia, składane przez studentów, kierowane są do odpowiedniego Prodziekana. Posiadają oni dyżury, w ramach których przyjmują interesantów, które w opinii studentów są dostosowane do ich potrzeb oraz są

przestrzegane. Tryb rozpatrywania indywidualnych skarg i wniosków studenci oceniają jako przejrzysty i obiektywny. Opiera się on na odrębnych przepisach obowiązujących w Uczelni takich jak np. *Regulamin studiów*.

Prowadzący zajęcia posiadają terminy konsultacji, które w opinii studentów są przestrzegane. Dodatkowo są oni dostępni za pośrednictwem poczty elektronicznej.

W opinii studentów Uczelnia nie prowadzi kształcenia studentów kierunku zarządzanie z wykorzystaniem metod kształcenia na odległość.

Studenci wiedzą co to są sylabusy i widzą zgodność prowadzonych zajęć z treściami zawartymi w sylabusach. Zawierają one m.in. efekty kształcenia, treści programowe przedmiotu, formę zajęć, metody weryfikacji efektów kształcenia, formy i warunki zaliczenia, wykaz literatury oraz nakład pracy studenta. W opinii studentów zawartość sylabusów jest kompletna. Sylabusy są udostępniane studentom za pośrednictwem strony internetowej Wydziału. Studenci uważają, iż zalecana przez wykładowców literatura pozwala na realizację zakładanych celów i efektów kształcenia.

Uczelnia posiada mechanizmy motywujące studentów do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia w postaci stypendium rektora ujętego w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. Przyznawanie stypendium rektora odbywa się na podstawie *Zasad przyznawania stypendium rektora dla najlepszych studentów Uniwersytetu Szczecińskiego 2014/2015*. Studenci wizytowanego kierunku mogą ubiegać się również o Stypendium Ministra. Dodatkową formą motywacji studentów do osiągnięcia lepszych wyników w nauce są nagrody Dziekana przyznawane okazjonalnie za mijający rok akademicki. W roku akademickim 2013/2014 nagrody zostały przyznane na podstawie *Zarządzenia nr 32/2013/2014 Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 11 czerwca 2014r. w sprawie przyznawania nagród Dziekana Wydziału Prawa i Administracji US w roku akademickim 2013/2014*. Wśród osób, którym zostały przyznane nagrody znaleźli się studenci prawa. W opinii studentów świadczenia ww. są motywujące do osiągnięcia lepszych wyników w nauce. *Regulamin zasad i trybu przyznawania pomocy materialnej dla studentów Uniwersytetu Szczecińskiego* wprowadzony *Zarządzeniem Rektora nr 54/2014 z dnia 23 września 2014 roku* przewiduje wszystkie rodzaje stypendiów zawartych w art. 173 ust. 1 *ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym*. Zgodnie z art. 174 ust. 2 Ustawy, podziału środków dokonuje Rektor Uczelni ze środków funduszu pomocy materialnej w porozumieniu z organami samorządu studenckiego. Proporcje między stypendiami o charakterze socjalno-bytowym a stypendiami Rektora dla najlepszych studentów są zachowane w myśl art. 174 ust. 4 Ustawy.

W opinii studentów sposób przyznawania stypendiów jest przejrzysty i sprawnie funkcjonujący. Uprawnienia do przyznawania stypendiów zostały przekazane Wydziałowej Komisji ds. Pomocy materialnej w myśl art. 176 ust. 3 ustawy. Większość Komisji stanowią studenci. Wnioski studentów kierunku prawo kierowane są do Komisji Wydziałowej ds. Pomocy materialnej oraz do Działu Spraw Studenckich (w przypadku studentów ubiegających się o stypendium rektora). Od decyzji wydanej przez Komisję przysługuje prawo złożenia odwołania do Uczelnianej Komisji ds. Pomocy materialnej. Stypendia są wypłacane na indywidualne konto studenta. Polityka naliczania opłat prowadzona przez Uczelnię jest przejrzysta i zgodna z Ustawą.

W Uczelni działa Samorząd Studencki, który funkcjonuje na podstawie *Regulaminu Samorządu Studenckiego Uniwersytetu Szczecińskiego* przyjęty przez Senat Uczelni w dniu

31 marca 2010r. Samorząd posiada dwupoziomą strukturę – działa na szczeblu wydziałowym i ogólnouczelnianym. Kadencja członków Wydziałowej Rady Samorządu Studenckiego trwa dwa lata.

Samorząd Studencki opiniuje oraz bierze udział w pracach nad takimi dokumentami jak: regulamin studiów, regulamin przyznawania pomocy materialnej oraz programy studiów. Przedstawiony podczas wizytacji ZO PKA skład Rady Wydziału pozwala stwierdzić, iż liczba reprezentantów studentów w ww. organie nie spełnia warunków określonych w art. 67 ust 4. Ustawy. Obecnie na 43 członków Rady Wydziału, tylko 7 to studenci, co stanowi 16,3% składu Rady Wydziału. Warto nadmienić, iż frekwencja studentów na posiedzeniach Rady Wydziału jest niska, stąd Władze Uczelni powinny zmobilizować studentów do pełnej frekwencji na posiedzeniach Rady Wydziału. Wynik rozmowy z przedstawicielami studentów pozwala stwierdzić, iż studenci starają się pracować nad polepszeniem frekwencji na posiedzeniach Rady Wydziału.

Wydziałowy Samorząd Studencki posiada własne pomieszczenie w głównym budynku Wydziału. Władze Wydziału wspierają działalność Samorządu Studenckiego finansowo, poprzez doraźne finansowanie wydarzeń organizowanych przez przedstawicieli Samorządu. W tym celu Wydziałowa Rada Samorządu Studenckiego przygotowuje corocznie plan budżetowy na pełny rok kalendarzowy i przedstawia go Władzom Wydziału. Przedstawiciele Samorządu pozytywnie ocenili wsparcie oferowane przez Władze Wydziału oraz relacje pomiędzy przedstawicielami Samorządu a władzami Uczelni. Samorząd Studencki organizuje cykliczne wydarzenia o charakterze naukowo-kulturalnym takie jak: Warsztaty z pisania pism procesowych, liczne imprezy wydziałowe, debaty oksfordzkie np.: „Suwerenność w świetle zmian w prawie, polityce i społeczeństwie”.

Studenci pozytywnie wypowiedzieli się w kwestii obciążenia zajęciami w semestrze. W ocenie studentów liczba godzin dydaktycznych w semestrze jest odpowiednia. Poza wymiarem godzin, studenci pozytywnie ocenili długość przerw między zajęciami, które są na tyle długie aby odpocząć lub skosztować posiłek.

Studenci ocenianego kierunku ogólnie są zadowoleni z opieki naukowej, materialnej i dydaktycznej jaką oferuje im Uczelnia. Studenci bardzo pozytywnie ocenili wszelkie rodzaje stypendiów, które są dla nich zdecydowanie motywujące do osiągania lepszych wyników w nauce. Słuchacze studiów na kierunku prawo mają możliwość rozwoju naukowego, kulturalnego i zawodowego. W opinii studentów słabymi stronami procesu kształcenia są przede wszystkim problemy administracyjne – związane z obsługą spraw studenckich w Dziekanacie.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1). System rekrutacji na kierunek prawo nie dyskryminuje żadnej z grup kandydatów, a kryteria naboru są przejrzyste i nie posiadają uregulowań dyskryminujących określoną grupę kandydatów.
- 2). System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się poprzez stopniową weryfikację wiedzy i umiejętności oraz ocenę aktywności na zajęciach.

3). Uczelnia prowadzi wymianę krajową oraz międzynarodową dla studentów kierunku prawo. Uczelnia przyjmuje również, w ramach wymiany międzynarodowej, studentów z obcych krajów, oferując szeroki zakres przedmiotów w języku angielskim. Lektoraty spełniają oczekiwania studentów i w ich opinii pozwalają na osiągnięcie założonych efektów kształcenia.

4). System opieki naukowej i dydaktycznej, materialnej oraz socjalnej nad studentami kierunku prawo funkcjonuje prawidłowo. Uczelnia dba o rozwój kulturalny, zawodowy i społeczny studentów. Uczelnia wspiera inicjatywy studenckie finansowo i merytorycznie.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.

Zadania w zakresie organizowania, koordynowania i nadzorowania działań zmierzających do zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia w Uniwersytecie Szczecińskim powierzono wyodrębnionej jednostce organizacyjnej (Biuro ds. Jakości Kształcenia) na podstawie uchwały nr 46/2009 Senatu US z dnia 28 maja 2009 r. w sprawie utworzenia Biura ds. Jakości Kształcenia. Do zadań Biura ds. Jakości Kształcenia przekazano m. in.: opracowywanie projektów określających cele oraz strategię zapewnienia i doskonalenia kształcenia w US, a także projektów procedur służących zapewnieniu jakości kształcenia; monitorowanie i dokonywanie okresowych przeglądów programów nauczania we współpracy z Prorektorami ds. Kształcenia i ds. Studenckich oraz Działem Kształcenia i Akredytacji; dokonywanie okresowych analiz struktury zatrudnienia nauczycieli akademickich pod kątem zapewnienia odpowiedniego poziomu kształcenia; monitorowanie zasobów służących procesowi dydaktycznemu oraz podejmowanie działań zmierzających do poprawy jakości ich poziomu; opracowanie projektów ankiet i procedur w zakresie: wyrażania przez studentów i doktorantów opinii na temat jakości kształcenia i obsługi procesu dydaktycznego; wyrażania przez absolwentów opinii na temat przebiegu studiów oraz przydatności uzyskanej wiedzy, samooceny jednostek organizacyjnych realizujących zadania dydaktyczne w zakresie kształcenia w danej jednostce; organizowanie i nadzorowanie przeprowadzanych badań i ocen.

Uchwałą nr 90/2011 z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uniwersytecie Szczecińskim Senat US określił cele, zakres działania, strukturę organizacyjną i zasady funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Celem działania tego systemu jest: podnoszenie poziomu kształcenia studentów i doktorantów; stworzenie mechanizmów stałego zarządzania, monitorowania i doskonalenia systemu; opracowanie procedur zapewniania jakości kształcenia; dostarczanie Władzom Uczelni informacji niezbędnych do zarządzania procesem

kształcenia; podniesienie rangi pracy dydaktycznej; podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności US wobec innych uczelni. Do zakresu działania WSZJK należą m. in.: okresowe przeglądy i doskonalenie programów kształcenia; ocena realizacji procesu kształcenia, w tym organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych; analiza warunków i trybu rekrutacji na studia; monitorowanie karier zawodowych absolwentów w celu doskonalenia procesu kształcenia; zbieranie i wykorzystywanie opinii pracodawców do tworzenia i doskonalenia programów kształcenia; procedura weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia; analiza zakładanych i uzyskanych efektów z realizacji praktyk; dbanie o wysoki poziom kadry dydaktycznej.

Pracami w ramach WSZJK kieruje Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia. W ramach WSZJK funkcjonują zespoły ds. jakości i programów kształcenia: Uczelniany Zespół Rektorski ds. Jakości i Programów Kształcenia, Wydziałowe Zespoły ds. Jakości i Programów Kształcenia oraz Zespoły Kierunkowe ds. Jakości i Programów Kształcenia.

Wydziałowy Zespół ds. Jakości i Programów Kształcenia oraz Zespoły Kierunkowe ds. Jakości i Programów Kształcenia powołuje Dziekan. Zakres działania Uczelnianego Zespołu Rektorskiego ds. Jakości i Programów Kształcenia, Wydziałowych Zespołów ds. Jakości i Programów Kształcenia oraz Zespołów Kierunkowych ds. Jakości i Programów Kształcenia określa zarządzenie nr 7/2013 Rektora US z dnia 14 lutego 2013 r. w sprawie utworzenia zespołów rektorskich ds. jakości i programów kształcenia i określenia zakresu ich działania.

Uczelniany Zespół Rektorski ds. Jakości i Programów Kształcenia podejmuje działania na rzecz wdrożenia nowych programów kształcenia oraz zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia w Uniwersytecie Szczecińskim. W tym celu, w szczególności: 1) opracowuje i przedstawia Rektorowi wnioski i projekty dotyczące: polityki określającej cele i strategię wdrażania kierunków oraz programów kształcenia, zasad i harmonogramu wdrożenia nowych programów kształcenia oraz formularza opisu przedmiotu (sylabusu), zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia, zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programów kształcenia, zasad zapewnienia jakości kadry dydaktycznej, zasad monitorowania, przeglądu i podnoszenia poziomu zasobów dydaktycznych; 2) opiniuje efekty kształcenia i stwierdza poprawność dokumentacji każdego nowego kierunku celem przedstawienia Senackiej Komisji ds. Kształcenia; 3) na wniosek Rektora opiniuje programy studiów doktoranckich oraz efekty kształcenia studiów podyplomowych i kursów dokształcających. Uczelniany Zespół Rektorski ds. Jakości i Programów Kształcenia wspiera działania zespołów wydziałowych oraz kierunkowych ds. jakości i programów kształcenia. W tym celu Przewodniczący Zespołu (Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia) odbywa cykliczne spotkania z ww. zespołami. Nadzór nad WSZJK sprawuje Prorektor ds. Kształcenia.

Wydziałowy Zespół ds. Jakości i Programów Kształcenia został powołany zarządzeniem Dziekana WPiA nr 12/2010/2011 z dnia 6 maja 2011 r. w sprawie powołania członków Wydziałowego Zespołu ds. Jakości i Programów Kształcenia oraz Zespołów Kierunków ds. Jakości i Programów Kształcenia. Do zadań Zespołu Wydziałowego należy m. in.: opiniowanie przed uchwaleniem przez Radę programu kształcenia każdego nowego kierunku, przedstawionego przez Zespół Kierunku; opiniowanie programu kształcenia studiów trzeciego stopnia; opiniowanie programu kształcenia studiów podyplomowych i

kursów dokształcających; opracowywanie planów i harmonogramów działań naprawczych; opracowywanie raportów z ankiet oceniających zajęcia dydaktyczne; inicjowanie działań projakościowych; inicjowanie i organizowanie działań związanych z podnoszeniem kultury jakości kształcenia w środowisku akademickim; nadzór nad podaniem do publicznej wiadomości programów kształcenia. Wydziałowy Zespół ds. Jakości i Programów Kształcenia sporządza i przedstawia roczne sprawozdanie ze swojej działalności Dziekanowi oraz Uczelnianemu Zespołowi Rektorskiemu ds. Jakości i Programów Kształcenia.

Dla każdego kierunków studiów powołuje się odrębny Zespół ds. Jakości i Programów Kształcenia. Do zadań poszczególnych Zespołów Kierunku należą: opracowywanie i doskonalenie programu kształcenia zgodnie z wymogami prawa i przedstawianie Wydziałowemu Zespołowi ds. Jakości i Programów Kształcenia; dokonywanie okresowego przeglądu programu kształcenia oraz warunków realizacji procesu kształcenia na danym kierunku studiów; opracowywanie wewnętrznych procedur weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia oraz dokonywanie ich okresowego przeglądu; analiza warunków i trybu rekrutacji na kierunek; analiza funkcjonowania elementów systemu dbałości o wysoki poziom kadry dydaktycznej; wstępna analiza ankiet studenckich; propagowanie dobrych wzorców (praktyk) dydaktycznych; przedstawianie propozycji do utworzenia Uczelnianego Katalogu Przedmiotów. Zespół Kierunku ds. Jakości i Programów Kształcenia sporządza i przedstawia roczne sprawozdanie ze swojej działalności Dziekanowi oraz Wydziałowemu Zespołowi ds. Jakości i Programów Kształcenia.

Integralną częścią Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia jest Wydziałowy System Zapewniania Jakości Kształcenia na WPiA. Działaniem tego systemu są objęci: studenci, słuchacze i doktoranci, pracownicy Wydziału uczestniczący w procesie kształcenia oraz pozostałe podmioty związane z realizacją procesu kształcenia na Wydziale. Działania podejmowane w ramach WSZJK mają charakter ciągły i systematyczny. Zmierzają one do zapewnienia możliwie najwyższego poziomu jakości procesu kształcenia, wdrożenia polityki antyplagiatowej i doskonalenia systemu zarządzania jakością. Zgodnie z postanowieniami rozporządzenia MNiSW z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370) obejmują w szczególności: sposób weryfikowania efektów kształcenia osiągniętych przez studenta w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w trakcie całego procesu kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów; sposób wykorzystania wniosków z ocen nauczycieli akademickich dokonywanych przez studentów w trybie art. 132 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym; ocenę realizacji zakładanych efektów kształcenia; wnioski z analizy wyników monitoringu karier zawodowych absolwentów uczelni; działania uczelni w zakresie zapobiegania plagiatom i ich wykrywania. Nadzór nad WSZJK na WPiA sprawuje Dziekan.

Elementem WSZJK na WPiA jest Biuro Nauki, Kształcenia i Promocji, wyodrębnione w strukturze organizacyjnej Wydziału. Jednym z jego zadań jest wspomaganie podejmowanych przez Dziekana działań o charakterze koncepcyjnym i organizacyjnym oraz koordynacja przedsięwzięć zmierzających do zapewnienia i podnoszenia jakości kształcenia na WPiA. Do zakresu działania tej jednostki organizacyjnej należą m. in.: uczestniczenie w procesie ankietowania studentów; organizowanie szkoleń dotyczących systemu antyplagiatowego; gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących systemu zapewniania

jakości kształcenia; monitorowanie doświadczeń innych szkół wyższych w zakresie jakości kształcenia; uczestniczenie w tworzeniu wydziałowego programu badań naukowych i prowadzenie baz danych dotyczących realizowanych tematów badawczych oraz organizowanych przez Wydział konferencji i sympozjów naukowych. Dążąc do zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia na Wydziale, Biuro Nauki, Kształcenia i Promocji sprawuje kompleksową obsługę Katedr (m. in. sporządza i opracowuje plany pracy katedr na dany r.a., sporządza przydziały czynności nauczycieli, kompletuje sprawozdania z wykonanych zajęć, kompletuje dokumentację związaną z realizacją obowiązku zatwierdzania tematów prac magisterskich, ustala harmonogram hospitacji zajęć oraz kompletuje sprawozdania z przebiegu hospitacji, kompletuje sylabusy oraz konspekty do poszczególnych przedmiotów realizowanych w katedrach, kompletuje ankiety oceny jakości i warunków prowadzenia zajęć przez studentów, kompletuje dane dotyczące monitorowania karier zawodowych absolwentów).

Stosownie do postanowień § 1 ust. 2 załącznika do uchwały nr 90/2011 Senatu US z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia w Uniwersytecie Szczecińskim **okresowe przeglądy programów kształcenia** są dokonywane przez Zespoły Kierunków ds. Jakości i Programów Kształcenia, po zasięgnięciu opinii zespołu nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego kierunku studiów. Wspólną opinię Zespół przedkłada Dziekanowi. Dziekan przedstawia opinię Radzie Wydziału na koniec roku akademickiego. Przegląd i doskonalenie programu kształcenia polegają na: analizie programu kształcenia pod względem jego zgodności z obowiązującymi przepisami prawa oraz z zakładanymi efektami kształcenia i kwalifikacjami związanymi z ukończeniem studiów; ankietowaniu studentów, absolwentów i pracodawców; weryfikacji systemu punktów ECTS; sprawdzeniu spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego i kwalifikacji zespołu nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne na kierunku studiów. W praktyce analiza programu kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów prowadzonych na WPiA jest dokonywana przy pomocy tabeli składającej się z dwóch części: zgodności programu studiów z obowiązującymi zewnętrznymi i uczelnianymi przepisami prawa oraz analizy efektów kształcenia.

Zasady przeprowadzania badań w formie ankiet na Uniwersytecie Szczecińskim, od roku akademickiego 2013/1014, określa uchwała nr 59/2013 Senatu US z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie badań ankietowych w Uniwersytecie Szczecińskim. Badania ankietowe są prowadzone systemowo i regularnie w celu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia oraz realizowania polityki kadrowej. Mogą dotyczyć w szczególności: warunków realizacji procesu kształcenia, jakości zajęć dydaktycznych, prawidłowości przypisania punktów ECTS, karier zawodowych absolwentów oraz opinii pracodawców.

Zasady i tryb przeprowadzania ankiet dotyczących oceny przedstawianej przez studentów i doktorantów po zakończeniu każdego cyklu zajęć dydaktycznych są określone w załączniku do uchwały nr 59/2013 Senatu US z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie badań ankietowych w Uniwersytecie Szczecińskim. Ocenie podlegają nauczyciele akademicy, doktoranci i pozostałe osoby świadczące usługi dydaktyczne. Ankietyzacja jest dokonywana na wszystkich poziomach i formach kształcenia prowadzonych na Wydziale. Ankieta uwzględnia pytania ogólnouczelniane, corocznie określone przez Uczelniany Zespół Rektorski ds. Jakości i Programów Kształcenia. Może także zawierać pytania ustalone przez

Wydziałowy Zespół ds. Jakości i Programów Kształcenia, uwzględniające potrzeby i specyfikę Wydziału. Ankietowanie odbywa się dwa razy w roku akademickim. Realizacja badań rozpoczyna się najwcześniej dwa tygodnie przed zakończeniem zajęć, a kończy najpóźniej trzy tygodnie po rozpoczęciu następnego semestru. Mogą w niej wziąć udział wszyscy studenci, doktoranci i słuchacze studiów podyplomowych uczestniczący w zajęciach danego prowadzącego. Udział w niej jest dobrowolny i anonimowy. W terminie do dwóch tygodni od zakończenia procesu ankietyzacji Zespół Kierunku ds. Jakości i Programu Kształcenia przeprowadza wstępną analizę wyników ankietyzacji prowadzonej na kierunku (bez wyników ankiet indywidualnych) i przekazuje raport Wydziałowemu Zespołowi ds. Jakości i Programów Kształcenia. W terminie do dwóch tygodni od otrzymania wstępnego raportu Wydziałowy Zespół ds. Jakości i Programów Kształcenia przygotowuje raport końcowy zawierający analizę wyników ankietyzacji na Wydziale oraz opracowuje propozycje działań naprawczych. Dziekan przedstawia raport Radzie Wydziału oraz Pełnomocnikowi Rektora ds. Jakości Kształcenia. Wyniki ankiet są przechowywane w sposób zapewniający poufność, nie krócej niż cztery lata w Biurze Nauki, Kształcenia i Promocji.

Sposób wykorzystania wniosków z ocen nauczycieli akademickich dokonywanych przez studentów w trybie art. 132 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym określa uchwała nr 59/2013 Senatu US z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie badań ankietowych w Uniwersytecie Szczecińskim. Wyniki ankiet oceny przedstawianej przez studentów i doktorantów po zakończeniu każdego cyklu zajęć dydaktycznych są uwzględniane przy dokonywaniu okresowej oceny nauczyciela akademickiego w zakresie wypełniania przez niego obowiązków dydaktycznych. W ocenie okresowej uwzględniane są wyniki wszystkich ankiet przeprowadzonych od poprzedniej oceny pracownika. Wyniki ankiet oceny są brane pod uwagę w przypadku, gdy spełniają określony przez Senat próg wiarygodności. Wynik ankiety oceny uważa się za pozytywny, gdy nauczyciel akademicki w sumarycznej ocenie punktowej ze wszystkich ankiet przeprowadzonych po zakończeniu danego cyklu zajęć uzyska średnią co najmniej 3,0 pkt. Jeżeli nauczyciel nie uzyska oceny pozytywnej bezpośrednio przełożony ustala z nauczycielem sposób poprawy jakości wykonywanych obowiązków dydaktycznych. Wyniki ankiety oceny wpływają na planowanie hospitacji zajęć dydaktycznych i są brane pod uwagę przy powierzaniu zajęć dydaktycznych na kolejny rok akademicki (semestr zajęć).

Celem przeprowadzenia ankiety studentów przyjętych na pierwszy rok studiów jest poznanie preferencji osób rozpoczynających studia na danym kierunku w wyborze miasta, uczelni i kierunku studiów oraz opinii o Uczelni. Udział w badaniu jest dobrowolny i anonimowy. Ankieta jest przeprowadzana w formie papierowej. Wyniki ankiety służą wyłącznie celom badawczym.

Celem ankiety oceny efektów praktyk programowych jest poznanie opinii studentów o odbytej praktyce zawodowej. Ankieta ma charakter anonimowy i nie wpływa na zaliczenie praktyki zawodowej. Polega na wypełnieniu kwestionariusza w formie papierowej. W terminie do dwóch tygodni od zakończenia procesu ankietyzacji opiekun praktyk przeprowadza analizę wyników ankietyzacji, opracowuje sprawozdanie z ankietyzacji i przedstawia Dziekanowi do zatwierdzenia. Sprawozdania z ankietyzacji są przechowywane w Biurze Nauki, Kształcenia i Promocji trzy lata od daty ankiety.

Badanie w formie ankiety o jakości studiów na WPiA US na wszystkich stopniach

i kierunkach studiów prowadzonych na Wydziale stanowi podstawę do wdrażania rozwiązań sprzyjających poprawie jakości kształcenia. Polega na wypełnieniu kwestionariusza w formie papierowej. Stosowana jest także ankieta absolwenta WPiA US, która dotyczy opinii absolwenta (studiów pierwszego stopnia, studiów drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich, studiów trzeciego stopnia, studiów podyplomowych) o ukończonych studiach na Wydziale. Polega na wypełnieniu kwestionariusza w formie papierowej. Kariery zawodowe absolwentów Uniwersytetu, w tym również absolwentów kierunku Prawo na WPiA są monitorowane przez Akademickie Biuro Karier US. Ankietowanie prowadzone jest cyklicznie – po 6 miesiącach oraz 3 i 5 latach od ukończenia studiów. Pierwsza edycja badania „Monitorowanie Karier Zawodowych Absolwentów” zrealizowana została przez ABK US po 6 miesiącach od ukończenia studiów wśród absolwentów WPiA z roku 2012/2013, którzy wyrazili zgodę na udział w badaniu. Badanie zostało przeprowadzone techniką internetową CAWI (Computer-Assisted Web Interview), przy wykorzystaniu Bazy Absolwentów, którzy wyrazili zgodę na udział w ankiecie monitorującej ich karierę zawodową, do której pracownicy ABK US mają dostęp za pośrednictwem systemu e-Dziekanat. Badanie było realizowane w okresie od 5.12.2013 r. do 10.02.2014 r. Responsywność absolwentów Wydziału ukształtowała się na poziomie 47,7%. Wyniki badania przedstawione zostały w raporcie przygotowanym przez ABK US.

Okresowej weryfikacji podlega przyznawanie punktów ECTS i polega na przeprowadzeniu badań ankietowych wśród absolwentów. Celem badania ankietowego jest ocena punktacji ECTS wynikającej z planu kształcenia i określenie przez studentów głównych czynników decydujących o przyznawaniu punktów. Każdemu przedmiotowi ujętemu w planie studiów można przyznać od 0 do 10 punktów. Student może wskazać czynniki decydujące o przyznawaniu punktów ECTS z proponowanego katalogu (obejmującego: liczbę godzin poświęconą na przedmiot w czytelni, liczbę godzin poświęconą na przygotowanie się do zajęć, wymagania prowadzącego, zakres tematyczny przedmiotu, formę zaliczenia). Może także wskazać inne, poza wymienionymi w ankiecie, czynniki decydujące o przyznaniu punktów.

W celu podniesienia jakości kształcenia studentów i doskonalenia umiejętności dydaktycznych nauczycieli akademickich mogą być przeprowadzane hospitacje zajęć dydaktycznych planowane i nieplanowane. Hospitacje zajęć dydaktycznych prowadzonych przez nauczycieli akademickich (planowane) przeprowadza się raz w semestrze (w odniesieniu do przedmiotów semestralnych) albo raz w roku (w odniesieniu do przedmiotów rocznych). W uzasadnionych przypadkach mogą być przeprowadzone hospitacje kontrolne (nieplanowane). Hospitacje zajęć dydaktycznych mogą być przeprowadzane na wszystkich kierunkach, poziomach i formach kształcenia. Obejmują ocenę: poziomu merytorycznego zajęć, poziomu dydaktycznego zajęć, terminowości przeprowadzanych zajęć. Hospitacje zajęć przeprowadzają: Dziekan albo upoważnione przez niego osoby – w odniesieniu do Kierowników Katedr; Kierownicy Katedr albo upoważnione przez niego osoby – w odniesieniu do nauczycieli akademickich zatrudnionych w kierowanej przez nich jednostce; wskazany przez Radę Wydziału samodzielny pracownik nauki – w odniesieniu do Dziekana. Biuro Nauki, Kształcenia i Promocji ustala, w porozumieniu z Dziekanem, harmonogram hospitacji zajęć oraz kompletuje sprawozdania z przebiegu hospitacji. Prodziekan ds. Nauki i

Organizacji opracowuje zbiorczy protokół hospicacji zajęć i przedstawia Dziekanowi do zatwierdzenia.

Wyniki ankietyzacji zajęć dydaktycznych studentów są opracowywane przez upoważnionego przez Dziekana pracownika jednostki organizacyjnej – Biuro Nauki, Kształcenia i Promocji, który sporządza sprawozdanie z przeprowadzonej ankietyzacji, a następnie przekazywane odrębnie Dziekanowi oraz właściwemu Zespołowi Kierunku ds. Jakości i Programu Kształcenia. Zespół, w terminie do dwóch tygodni od zakończenia procesu ankietyzacji, przeprowadza na podstawie sprawozdania wstępną analizę wyników ankietyzacji prowadzonej na kierunku oraz przekazuje raport Wydziałowemu Zespołowi ds. Jakości i Programów Kształcenia. Na tej podstawie Wydziałowy Zespół ds. Jakości i Programów Kształcenia przygotowuje raport końcowy zawierający analizę wyników ankietyzacji na wydziale oraz opracowuje propozycje działań naprawczych.

Dziekan przedstawia Radzie Wydziału, w skład której wchodzi przedstawiciele studentów, sprawozdanie z ankietyzacji zajęć dydaktycznych (bez wyników ankiet indywidualnych).

Wyniki ankiet indywidualnych (w formie papierowej) są przekazywane w celu analizy Dziekanowi, bezpośrednio przełożonemu pracownikowi (Kierownikowi Katedry, w której zatrudniony jest pracownik) i osobie prowadzącej zajęcia dydaktyczne.

Wynik indywidualny jest ujawniany jedynie w arkuszu oceny pracownika w toku dokonywania okresowej oceny nauczyciela akademickiego.

2) W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

Interesariusze wewnętrzni (np. studenci, doktoranci, nauczyciele akademicy, pracownicy administracji) mają zapewniony sformalizowany udział w toku podejmowania decyzji poprzez swoich przedstawicieli w tych organach (m.in. w Radzie Wydziału, określonych komisjach i zespołach). Studenci uczestniczą w procesie określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia poprzez zróżnicowane formy aktywności samorządu studenckiego, doktoranckiego, kół naukowych, Studenckiej Poradni Prawnej. Studenci zgłaszają postulaty dotyczące programu kształcenia na wspólnych zebraniach z Władzami Wydziału, na internetowym forum dyskusyjnym i w czasie stałych dyżurów dziekana i prodziekanów, a także biorąc udział w badaniach ankietowych.

Studenci wyrażają swoją opinię na temat koncepcji kształcenia przede wszystkim poprzez stanowisko Wydziałowej Rady Samorządu Studenckiego, swojego reprezentanta w Zespole Kierunkowym ds. Jakości i Programów Kształcenia – kierunek prawo (konsultacje zinstytucjonalizowane) oraz w Radzie Wydziału Prawa i Administracji, a także bezpośrednio w rozmowach z Dziekanem i Prodziekanami.

Udział przedstawiciela studentów w pracach Zespołu Kierunkowego ds. Jakości i Programów Kształcenia jest odnotowywany w protokołach posiedzeń tego Zespołu, natomiast na posiedzeniach Rady Wydziału na liście obecności dołączanej do protokołu posiedzenia.

Wydziałowa Rada Samorządu Studenckiego WPiA US pozytywnie opiniowała zmiany programu kształcenia:

- 18.04.2012 r.;
- 1.03.2013 r.;
- w zakresie programu praktyki studenckiej (4.04.2013 r.);
- w zakresie poszerzenia bloku przedmiotów do wyboru (3.06.2013 r.), zgłosiła wówczas postulat poszerzenia oferty kierowanej do studentów o przedmiot warsztaty pisania pism procesowych oraz zmianę charakteru praktyki studenckiej z fakultatywnego na obowiązkowy. Postulaty te w pełni zostały uwzględnione przez Radę Wydziału;
- 27.11.2013 r.;
- w zakresie zwiększenia liczby obowiązkowych godzin praktyki studenckiej do 160 (29.09.2014 r.).

W piśmie z dnia 3 czerwca 2013 r. WRSS WPiA US wyraziła swoje stanowisko na temat uchwalonych przez Radę Wydziału Prawa i Administracji przedmiotów do wyboru, realizowanych w roku akademickim 2013/2014. Pozytywnie oceniono propozycję uruchomienia zajęć z przedmiotów: prawo morskie, prawo karne wykonawcze i prawo ochrony konsumentów (wcześniej nie realizowanych w jednostce) oraz z przedmiotów: warsztaty pisania pism procesowych, sala sądowa, prawo komunikacji elektronicznej, prawo karne nieletnich oraz arbitraż i mediacja (realizowanych od kilku lat i chętnie wybieranych przez studentów). Zwrócono uwagę na pominięcie w wykazie przedmiotów do wyboru Studenckiej Poradni Prawnej oraz na skierowanie propozycji realizacji przedmiotu zamówienia publiczne jedynie do studentów niestacjonarnych studiów prawnych. Zgłoszono potrzebę zwiększenia limitu miejsc umożliwiających wzięcie udziału w zajęciach z przedmiotu sala sądowa. Wydziałowa Rada Samorządu Studentów zgłosiła wówczas postulat uruchomienia w kolejnym roku akademickim (tj. 2014/2015) przedmiotów fakultatywnych, które według ankiety przeprowadzonej wśród studentów uzyskały największą liczbę głosów poparcia: kryminalistyka, kryminologia, medycyna sądowa, psychiatria sądowa, prawo wykroczeń i wiktymologia. Realizacja tego postulatu jest realizowana przez władze WPiA US etapami. Nastąpiło wzmocnienie kadrowe Katedr: Prawa Karnego i Postępowania Karnego. Planowane jest uruchomienie Katedry Kryminologii (z udziałem 2 pracowników naukowo-dydaktycznych Uniwersytetu w Greisfaldzie). Uruchomiono w bieżącym roku akademickim m. in. przedmiot do wyboru realizowany przez pracowników Uniwersytetu w Greisfaldzie – wstęp do niemieckiego prawa karnego i kryminologii. W semestrze letnim tego roku zostanie ponowiona oferta – skierowana do studentów – kursu podstaw prawa niemieckiego. Mimo przygotowania, na wniosek studentów, w poprzednim roku akademickim stosownego programu nie udało się uruchomić grupy wykładowej (udział w zajęciach zadeklarowało jedynie kilka osób).

Tak więc, przedstawiciele samorządu studenckiego opiniują plany i programy kształcenia, uczestniczą w posiedzeniach Rady Wydziału oraz w pracach komisji wydziałowych z prawem głosu. Pracownicy naukowo-dydaktyczni uczestniczą aktywnie we wszystkich fazach zarządzania jakością kształcenia. Ponadto interesariusze wewnętrzni – tak jak i zewnętrzni (np. pracodawcy) – mają zagwarantowany niesformalizowany udział w podejmowaniu decyzji w zakresie zarządzania kierunkiem przez wypracowane na WPiA dobre praktyki (np. zapraszanie zainteresowanych członków Rady Konsultacyjnej Praktyków na posiedzenia organów kolegialnych i monokratycznych w celu wyrażenia stanowiska w sprawie).

Interesariusze zewnętrzni są zapraszani przez Władze Wydziału do współpracy przy tworzeniu koncepcji kształcenia w ramach wizytowanego kierunku studiów. W procesie doskonalenia jakości kształcenia uczestniczą w szczególności: przedstawiciele korporacji zawodów prawniczych (radców prawnych, adwokatów, komorników), przedstawiciele sądownictwa i prokuratury; organy administracji publicznej; przedstawiciele kancelarii prawniczych (radcowskich, komorniczych, notarialnych). Ich udział zapewnia zorientowanie celów kształcenia na potrzeby regionu i województwa zachodniopomorskiego. Interesariusze zewnętrzni podzielili stanowisko Wydziałowego Zespołu ds. Jakości i Programów Kształcenia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego wyrażone w uchwale z dnia 2 października 2014 r. w sprawie opinii dotyczącej zmian programu studiów na kierunku Prawo obowiązującego od roku akademickiego 2009/2010 oraz zmian w programie studiów na kierunku Prawo dla cyklu kształcenia od roku akademickiego 2014/2015. Jednomyślnie zaaprobowali przedstawiony do zaopiniowania program jednolitych studiów magisterskich na kierunku Prawo, obowiązujący od roku akademickiego 2014/2015, wyrażając przekonanie o odpowiednim przygotowaniu absolwenta WPiA US do przyszłej pracy zawodowej i stawianych jemu wyzwań. Jednocześnie podkreślili, że tylko współpraca środowiska akademickiego i profesjonalnych zawodów prawniczych pozwoli adeptom prawa zostać uznanymi praktykami z solidną podstawą teoretyczną. W proces opiniowania programu kształcenia czynnie zaangażowani byli wówczas m. in.: Dyrektor Generalny Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Transportu Drogowego, Przewodniczący Rady Izby Komorniczej w Szczecinie, Prezes Zarządu Szczecińskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego Sp. z o.o., Prezes Zachodniopomorskiego Stowarzyszenia Zarządców Nieruchomości, Prezes Zarządu Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Sp. z o.o. w Szczecinie, Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Inspekcji Handlowej, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, Dyrektor Zakładu Usług Komunalnych w Szczecinie, Prezes Zarządu Tramwaje Szczecińskie Sp. z o.o., Dyrektor Generalny Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

Opinie dotyczące zmian w programie stacjonarnych jednolitych studiów magisterskich na kierunku Prawo i niestacjonarnych jednolitych studiów magisterskich na kierunku Prawo, stosownie do postanowień uchwały Wydziałowego Zespołu ds. Jakości i Programów Kształcenia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 17 września 2013 r. w sprawie opinii dotyczącej zmian w przywołanym programie, przedstawili m. in. następujący interesariusze zewnętrzni: Dyrektor Generalny Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, Sekretarz Miasta Urzędu Miasta Szczecin, Prezes Zarządu Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Sp. z o.o. w Szczecinie, Prezes Zarządu Fundacji Zachodniopomorskie Hospicjum dla Dzieci i Dorosłych w Szczecinie, Prezes Zarządu „Zarządzanie nieruchomościami” Sp. z o.o. w Szczecinie, Prokurent Szczecińskiego Centrum Renowacyjnego Sp. z o.o., Prezes Zarządu Towarzystwa Budownictwa Społecznego „Prawobrzeże” Sp. z o.o. w Szczecinie, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin Centrum w Szczecinie, Dyrektor Zakładu Usług Komunalnych w Szczecinie,

Organizatorzy praktyki opiniują umiejętności praktykantów w sporządzanej opinii **z przebiegu praktyki programowej studenta.**

Ministerstwo Sprawiedliwości i Komisje egzaminacyjne dla poszczególnych aplikacji prawniczych ogłaszają corocznie ranking przyjętych na aplikację, a wyniki egzaminów wstępnych na aplikacje są omawiane na spotkaniach z udziałem dziekanów organizowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Podczas cyklicznie organizowanych targów pracy pracodawcy wyrażają opinię o stopniu przygotowania absolwentów Wydziału do wykonywania pracy oraz ich umiejętnościach i kompetencjach.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

- + - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- +/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego³ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Analiza przedstawionych rozwiązań organizacyjnych, powołanych struktur oraz przyjętych regulacji, pozwala stwierdzić, że są one kompleksowe i efektywne. Umożliwiają one dokonanie rzetelnej oceny osiągniętych efektów kształcenia, doskonalenia programu kształcenia i metod jego realizacji. Struktura zarządzania procesem dydaktycznym jest odpowiednio zbudowana. Istotną wartością jest powołanie jednostek organizacyjnych zajmujących się WSZJK, a przede wszystkim precyzyjne wyznaczenie zadań realizowanych przez określone podmioty. Podejmowane działania prowadzą do kompleksowych ocen efektów kształcenia, a ich wyniki stanowią podstawę doskonalenia programów, poszerzania oferty programowej. Z przedstawionych materiałów wynika, że WSZJK jest w pełni przydatny do badania zgodności programu z założonymi efektami kształcenia oraz efektywny w zakresie doskonalenia programu kształcenia. Ocena upowszechnienia informacji wyników monitorowania jakości procesu kształcenia jest pozytywna.

2) Udział pracowników, studentów oraz interesariuszy zewnętrznych przybiera zróżnicowane formy i przyczynia się do budowy jakości procesu kształcenia. Wytyczony kierunek działania współpracy z otoczeniem zewnętrznym powinien być kontynuowany.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych		X			
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			